КОСМОНАВТНУУДЫЕ ХҮМҮҮЖҮҮЛҺЭН КПСС-тэ АЛДАР СОЛО!

Августын 18-да ниислэл хотымнай Улаан талмай дээрэ

БҮХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

39-дэхи жэлээ гарана

БУРЯАД ҮНЭН

...СС-эй Буряадай обкомой, Улаан-Үдын горкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй орган

№ 197 (9951) | 1962 оной августын 21, вторник | Сэн 2 мүнгэн

Буряадай АССР-эй табадахи зарлалай Верховно Соведэй юһэдэхи сессиин нээгдэхэ тухай

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй юһэдэхи сесси 1962 оной августын 23-най үглөөнэй 10 часта Соведүүдэй хоёрдохи байшангай Ехэ зал соо нээгдэхэ.

Соведүүдэй нэгэдэхи байшангай хоёрдохи дабхарай 48-дахи таһаг соо депутадууд бүридхэлдэ абтана. Телефонуудынь: 37-49, 47-22.

Лётчигууд-космонавтнууд А. Г. Николаев П. Р. Попович хоёртой уулзалгада зорюулагдаһан митинг дээрэ

НҮХЭР Н. С. ХРУЩЕВОЙ ХЭЛЭҺЭН ҮГЭ

...э нүхэдүүд, ханинар! ...э эсэгэ оронойхид-

...дэлхэйн эрхэтэд!

...улинай баатарнууд-...олололтойгоор уулза-...ада совет хүнүүд ...алмай дээрэ гурбада-...арба. Замбуулинда ...дэлгэ болохо бүринь ... замбуулинда улам ...өөр нэбтэрэн ороно-...эрэнэй нюусануудые ...к үзэнэбди.

...э заахан үлүүтэй са-...тээ бидэнэр эндэ тү-... космонавт, Соведүү-...ой эрхэтэн Юрий ...ич Гагаринтай уулза-...абди. Энэ хүн зам-... «Восток-1» гэжэ тү-...овет онгосоор түүхэ-...үүшынхеэ бүмбэрсэг ... тойроһон байгаа. ...эг дэлхэйе «Вос-...э замбуулинай он-... үлүүтэй дахин той-...һэн совет хоёрдохи ... Герман Степанович ... бидэнэр үнгэрэгшэ ...устда уулзаа бэлэй-

... мүнөөдэр бидэнэр ...буулинай хоёр шэнэ ...эрые, замбуулинай ...е —манай хүндэтэ ...уд Андриян Григорье-...лаевые болон Павел ...ич Поповичые амар-...и. Эдэнэр агууехэ ...лга гаргажа, тэрэнь ...ниие шудалан үзэхэ ... шэнэ үе мүн боло-

... космонавтнуудые ... ургаха гээшэ Моск-...алшадай гайхамшаг-...шал, манай арадай, ...эйн түрүү хүнүүдэй ...рай һайндэр мүн бо-...Манай социалис оро-...эшье түрүүлэн зам-... шудалан үзэжэ ...ябадалаар совет хү-...орхоно. Агууехэ Ле-...эһэлэн байгуулһан, ...эрэхи түрүүшын со-...рэнэй түрэһэн үдэ-... бүри совет хүнүүдэй ...дэг энэ Улаан тал-... бидэнэр замбуули-...алан үзэхэ талаар ...һан илалтануудай ... тэмдэглэжэ байха ... гүнзэгы ехэ һүлдэ ... хуулита ёһоной ... болоно бэшэ аал.

...гууд-космонавт н у у д ... Григорьевич Нико-...олон Павел Романо-...овичой бүлэгөөрөө ... ябадал хадаа эрдэм ... болон техникын, эко-... болон соёл культу-...хамшагта туйлалта, ... хүнэй ухаан бодо-... илалта мүн. Бүлэ-...идэхэ гээшэ планетэ-...оронд ябалгын зам ...гдэһэн ехэхэн шэн• алхам мүн. Иимэ түүхэтэ баатаршалга гаргаха нэрэ хүндын манай совет гүрэндэ, манай арадта тудаһан ябадал совет хүнүүдые илангаяа ехээр баясуулна. Манай арад промышленна, эрдэм ухаанай-техническэ, культурна талаар ороноо бэлдэжэ шадаа, эгээл гол юумэнь замбуулинай тон һайн онгосонуудые байгуулжа шадамаар эрдэмтэдые, конструкторнуудые, инженернүүдые, хүдэлмэришэдые бэлдэжэ шадаа. Тэдэнэй байгуулһан онгосонуудаар жэшээлэшэгүй ниидэлгэнүүд бэелүүлэгдэжэ шадагдаа. Манай орон шэнэ хүниие хүмүүжүүлээ. Тэрэ хүниинь эрдэм ухаанай тон шэнэ туйлалтануудые шадамар бэрхээр шудална, замбуулинай онгосонуудые жолоодожо шадана, бүхы хүн түрэлтэниие гайхуулһан баатаршалга гаргана.

Манай арадай туйлалтануудые багадхаха гэжэ хуушан дэлхэйн түлөөлэгшэнэрэй хэды һэдэбэшье һаань, энэнь бүтэхэгүй! Иимэ хүнүүд үшөөл бии. Энэнь бүтэхэгүй хэрэг мүн. США-гай президент байһан Трумэн манай космонавтнуудай шэнэ ниидэлгые арсаха гэжэ һэдэһэн байна. Тиин совет хүнүүд үнэхөөрөө замбуулинда бүлэгөөрөө ниидэнэ гэжэ баталан харуулхые тэрэ оролдоһон юм. Зүгөөр энэ хүн гансал нэгэ юумэ туйлаа — өөрынгөө нэгэ һаналтанай энеэдэ хүргөө.

Манай амжалтануудай эшэ үндэһэн хадаа социалистическэ журам, ажахын социалис гурим, манай гүрэнэй социалис байгууламжа болоно. Түрэл оронoймнай, тэрэнэй экономикын, эрдэм ухаанай, соёл культурын хүгжэлтэдэхи бүхы амжалтанууд Владимир Ильич Ленинэй нэрэтэй, тэрэнэй байгуулһан Коммунистическэ партиин ажал ябуулгатай таһаршагүй холбоотой гэжэ совет хүнүүд мэдэнэ. Хүнэй хэжэ шадаха эгээн ехэ эрэлхэг зоригто ниидэлгэ ерээдүй тээшэ Ленин хэһэн байгаа. Ленин социалистическэ революциин лозунг, капитализмые унагаалгын, хүдэлмэришэн ангиин, ажалша арадай засаг тогтоолгын лозунг, эб найрамдалай түлөө, арадуудай зол жаргалай түлөө тэмсэлэй лозунг табиһан байгаа.

Тиимэл даа, энэ хадаа сэсэн мэргэн ухаан бодолой гайхамшагта ниидэлгэ, арадта, тэрэнэй зохёон байгуулхы шадабарида, тэрэнэй барагдашагүй ехэ хүсэндэ гүнзэгыгөөр этигэдэг ябадал дээрэ үндэһэлһэн революционно ябуулгын үргэн ехэ далайса мүн байгаа.

Октябрийн революци хуушан байгуулалтын дарлалтаһаа арадуудые сүлөөлөө. Социалис революциин илаһанай эсэстэ арад өөрынгөө хуби заяанай эзэн болоо. Коммунис партиин хүтэлбэри доро арад урдань гээгдэнги байһан оронoо хубилган шэнэдхээ, общественна бүхы ажабайдалые шэнэ, социалис үндэһэ һуури дээрэ шэнэдхэн байгуулаа, экономикын, эрдэм ухаанай, техникын, соёл культурын хүсэн түгэс хүгжэлтэ хангаа. Бидэнэр урагшаа тон холо дабшаабди, тон ехээр дэбжээбди. Тиигэжэ совет ороной амжалтанууд тухай, тэрэнэй агууехэ байһан тухай коммунизмын дайсадшье хэлэхэ баатай болонхой. Советскэ Союз эдэ амжалтануудые түүхын богонихон болзор соо — бүхыдөө 45 жэл соо туйлаа. Тиихэдэ энэ үеын олохон жэлнүүдынь дайнай жэлнүүд байжа, ороной хүгжэлтэдэ туһалхаһаа байтагай, харин һөөргэ, тэрэнэй ажахые һандаргаһан, манай урагшаа дабшалтада һаад хэһэн байха юм.

Эдэ үдэрнүүдтэ космонавтнуудай шэнэ ниидэлгэтэй дашарамдуулан капиталис дэлхэйн олохон түлөөлэгшэнэр иимэ асуудал шэнээр табина: яахадаа энээниие совет хүнүүд, Совет орон түрүүлэн хэбэ гээшэб? Заримашуулынь энээниие таабари гэжэшье тоолоно. Господинууд, таабари бү бэдэрэгты, таабари үгы. Совет орон социалис байгуулалтын зам дээрэ эгээн түрүүлэн гараһанайнгаа ашаар иимэ юумэ түрүүлэн хэбэ гээшэ. Совет орон капиталис байгуулалтые эгээн түрүүлэн унагаагаа, өөрынгөө бэлигые, өөрынгөө шадабариие харуулха үргэн арга боломжо совет хүн бүхэндэ бии болгоо. Совет арад бүхы сээжээрээ амилаа, хүсэн түгэлдэр шадалаа дэлгэрүүлээ, асари хүсэеэ харуулаа. Манай орон урдань өөһэдыгөө эгээн түрүү гэжэ тоолодог байһан олохон оронуудые гансал хүсөө бэшэ, мүн ахижа гараа. Урданай хаанта Россин арадууд революциин һүүлээр өөрынгөө хүгжэлтэдэ иимэ ехэ юумэ туйлажа шадаха юм гэжэ тэдэ оронууд оройдоошье һанадаггүй байгаа.

Социализм болон коммунизм байгуулгада Советскэ Союзай туйлаһан агууехэ амжалтанууд манай үзэл сурталай хүсые, марксизм-ленинизмын хүсые харуулна. Энэ һайн һайхан үзэлөөр манай арад хүмүүжүүлэгдээ, хүмүүжүүлэгдэнэшье. Баатар космонавтнууд Гагарин, Титов, Николаев болон Попович гэгшэд коммунизм байгуулагша манай арадай үнэн хүбүүд, манай Ленинэй агууехэ партиин хүбүүд мүн. Мүнөөдэр, эндэ манай космонавтнуудые, манай эрдэмтэд болон конструкторнуудые, инженернүүд болон хүдэлмэришэдые хүндэлэн амаршалжа байхадаа бидэнэр тэдэнэй илалтанууд, тэдэнэй алдар соло марксизм-ленинизмын үзэл сурталай, манай агууехэ Ленинэй үзэл сурталай болон сэсэн мэргэн ухаанай ашаар туйлагдаа гэжэ һайнаар ойлгон мэдэнэбди.

Бидэнэр шэнэ илалтануудые тэмдэглэхэ зуураа, һайзагайрха, туйлаһанаараа һанаагаа амарха ёһогүйбди. Бидэнэрэй урда үшөөл олон бэрхэшээлнүүд бии, арадай ажабайдалые бүри һайжаруулхын тулада олон олон юумэ хэхэ хэрэгтэй гэжэ бидэнэр мэдэнэбди. Совет хүнүүд энээниие һайнаар ойлгоно, энэ зорилгые шиидхэхын тулада мүнөө орондомнай бүхы юумэ бии гэжэ тэдэнэр мэдэнэ. Партиин XXII съездын баталан абаһан агууехэ Программые дүүргэхын тулада хүсэл оролдолгоёо улам һайнаар элсүүлхэ, ажал, ажал, ажал хэхэ хэрэгтэй байна. Эмхитэй байха, эли тодоор ойлгохо, ажалда зүдхэсэтэй, оролдосотой байха ябадал хадаа хараалагдаһан түсэбүүдээ богонихон болзор соо бэелүүлхэ арга бидэнэртэ олгохо байна.

Манай бодото хүдэлмэридэ ямар нэгэн дутуу дунда зүйлэй элирүүлэгдэхэдэ, шууяа татадаг капиталис элдэб үзэлшэнүүд хаахиралдажал байг лэ. Октябриин революциин хойто тээхи жэлнүүдтэ хэды олон тиимэ үзэлшэнүүд байгаа гээшэб! Тэдэнэр мүнөө хаана гээшэб! Тэдэнэр түүхээр хамагдан бог шоройн хайрсаг худар хаягдаа. Тиихэдэ манай орон Ленинэй зааһан замаар этигэл найрамтайгаар урагшаа дабшана — хүгжэнэ, бэхижэнэ, улам ехэ хүсэтэй болоно, баялигаа арьбадхана, өөрынгөө нээлтэнүүд болон илалтануудаар дэлхэйе гайхуулна, сошордуулна. Манай арад, манай орон үшөөл юумэ харуулха байха! Бүхы арадууд ехэхэн бэлиг шадабаритай юм. Гансал энэ бэлиг шадабарииень харуулхын аша хэрэгэй түлөө, түрүү хүгжэлтын болон эб найрамдалай түлөө хүн бүхэнэй, бултанай зохёон байгуулха хүсэнүүдые хэрэглэхын тулада зохихо эрхэ байдал бии болгохо хэрэгтэй.

«Восток-3», «Восток-4» гэжэ замбуулинай совет онгосонуудаар олон үдэрэй ниидэлгэнүүдые хэжэ, манай орон замбуулинай дайдада хүнэй бүлэгөөрөө тааруулагдаһан ябуулга хэлгын, замбуулиниие шудалалгын зам дээрэхи шэнэ үеын эхи табяа. Замбуулинай хоёр онгосо ниидхүүлһэн, тэдэнэй нэгэ доро ниидэһэн, нэгэ доро бууһан ябадал техническэ аппаратурын һайнаар, найдамтайгаар хүдэлһэниие харуулаа. Энэ аппаратурын туһаламжаар тус онгосонууд уридшалан хараалагдаһан болзор соогоо, хараалагдаһан зам дээрээ гаргагдаһан байгаа. Зүгөөр энэ хадаа миил нэгэ талань болоно.

Нүгөөдэ, бага бэшэ шухала талань юуб гэхэдэ, ниидэхэ үедөө лётчигууд-космонавтнуудай тааруулан ябуулга хэһэн ябадал болоно. Тэдэнэй хоорондо сэхэ, хоёр талын, һайн радиотелевизионно холбоо бэелүүлэгдэжэ байба. Онгосонуудые жолоодоходоо космонавтнууд өөһэдынгөө ябуулгануудые хоорондоо тааруулжа, мэдээнүүдые абалсажа, ажаглалтануудайнгаа үрэ дүнгые сасуулжа шадаһан байна.

Тиимэһээ урда тээнь ниидэһэн Гагарин Титов хоёрто орходоо нүхэд Николаев Попович хоёрто замбуулинда ябахадань хүхюутэй байба: тэдэнэр Газартай холбоо барисаатай байхаһаа гадна хүдэлмэриингөө үедэ хоорондоо хөөрэлдэжэ байгаа бшуу. Тэдэнэр замбуулинда зорюулагдаһан өөһэдын концерт үгэһэн шэнги боложо, хоюулаа хамтаржа дуу дуулаба. Тэрэнь энэ ушарта ехэ таарана, минии һанахада замбуулиндахи манай саашанхи түсэбтэ яһалашье таарана гээшэ.

> Этигэнэб даа, нүхэдүүд,
> зэргэшээ ракетэнүүд
> Зэлэ татан абаашахал даа
> мүшэнһөө мүшэндэ маанады,
> Холын юртэмсэнүүдэй
> тооһото
> зүргэнүүдтэ
> Хододоо үлэхэл даа манай
> мүрнүүд.

Замбуулинда ниидэхэдээ хамтадаа тааруулан ябуулга хэхэ гээшэ Замбуулиниие шудалха хэрэгтэхи онсо шухала зүйл мүн. Дэлхэйн талаһаа гүнзэгыгөөр саашаа ошохо бүреэ замбуулинай онгосонууд замбуулинай бусад онгосонуудтай, планетэнүүд хоорондын станцинуудтай улам ехэ харилсаатай боложо, тэдэнээр дамжуулан Газартай холбоо барисаа байгуулха ёһотой болоно. Космонавтикын эсэгэ—ородой агууехэ эрдэмтэ Константин Эдуардович Циолковский замбуулинда нэбтэрэн орохо замые эгээл иигэжэ ойлгодог байгаа.

Замбуулиниие шудалалгын туйлалтанууд, мүн замбуулин өөрөөшье бүхы хүн түрэлтэнэй эдлэл мүн. Тиимэһээ замбуулиниие шудалалгын үрэ дүнгүүд бүгэдэ ниитын аша хэрэг, манай гайхамшагта планетэ мүн болохо Газар дээрэ ажаһуудаг бүхы хүнүүдэй эдлэл болохо ёһотой.

Замбуулинда бүлэгөөрөө ниидэлгэ дэлхэй дээрэ эгээн түрүүлэн өөһэдынгөө баатар зоригто хүбүүд майор Андриян Григорьевич Николаев болон подполковник Павел Романович Попович гэгшэдэй бэелүүлһэн ябадалаар совет хүнүүд омогорхохо ёһоороо омогорхоно. Энэ ниидэлгэдээ тэдэ хоёр хоюулаа манай агууехэ Эхэ ороной үнэн бодото эрхэтэд, ёһото коммунистнууд байһанаа харуулаа, парти болон правительствын даалгабариие дүүргэхэ талаар эрэлхэг зориг, баатаршалга гаргаа.

Андриян Николаевай жолоодоһон «Восток-3» гэжэ замбуулинай онгосо-одон 95 час соо, тайлбарилан хэлэбэл дүрбэн сүүдхэ шахуу ниидэһэн байна. Энэ үе соогоо тус онгосо газарай бүмбэрсэгые 64 үлүүтэй дахин тойрожо, 2 миллион 600 мянга гаран километр зайда ябажа гараа.

Павел Поповичой жолоодоһон «Восток-4» гэжэ замбуулинай онгосо-одон 71 часай турша соо манай юртэмсые 48 үлүүтэй дахин тойрожо, 2 миллион километр шахуу зайе гаталан гараа.

Мүнөөдэр Владимир Ильичэй Мавзолейн трибуна дээрэ манай хоёр баатарнуудые амаршалхада намда ехэл баяр баясхалан түрүүлнэ. Хүндэтэ Андриян Григорьевич, Таниие, хүндэтэ Павел Романович, Таниие замбуулинда гайхамшагта илалта туйлаһантайтнай дашарамдуулан Коммунистическэ партиин Центральна Комитедэй, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй, Советскэ Правительствын, бүхы манай баатар арадай үмэнэһөө халуунаар амаршалнаб, манай инаг Эхэ орониие болон таанарые өөһэдыетнай хэтэ мүнхэдөө алдаршуулһан баатаршалгын түлөө халуун зүрхэнэй ехэ баясхалан таанарта хүргэнэб.

«Восток-3», «Восток-4» гэжэ онгосо-одонууд дээрэ замбуулинда олон үдэртэ бүлэгөөр ниидэлгэ дэлхэй дээрэ түрүүшынхеэ бэелүүлһэнэй түлөө СССР-эй Верховно Соведэй Президиум Андриян Григорьевич Николаевта болон Павел Романович Поповичто Советскэ Союзай Геройнуудай нэрэ зэргэ олгоо гэжэ мэдээсэхэдээ баяртай байнаб. Дээдэ шагналаар дашарамдуулан таанарые бүхы зүрхэнһөө амаршалнаб.

Замбуулинда ниидэхэ талаар таанарай аха дүүнэр мүн болохо Юрий Гагаринда, Герман Титовто олгогдоһон шэнгеэр, Андриян Григорьевич, Павел Романович, таанарта СССР-эй лётчик-космонавтнууд гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгогдоо.

Замбуулинай баатарнуудай түрэлхидые—Анна Алексеевна Николаевае, Федосья Касьяновна, Роман Порфирьевич Поповичтониие гүнзэгы ехээр хүндэлэн амаршалнаб. Даруу зантай совет ажалшад мүн болохо эдэнэр манай үеын бодото баатарнуудые хүмүүжүүлээ.

Баатарай амжалтада тэрэшэлэн туһалһан, Павел Романовичын һамган—Мария Лаврентьевнае амаршалхыемни зүбшөөгыт. Мария Лаврентьевна урдань летчик мэргэжэлтэй байһан юм. Тиимэ хадаа эрэлхэг зоригые ондоо хүнһөө уриһаар абахагүй байха. Эдэнэрэй басаган Наташа ехэ боложо байна. Гайхамшагта бүлэ гээшэл!

Мүнөөдэрэй манай баяр ёһолол СССР-эй Агаарай Флодой үдэртэй тохёолдоһон ябадал бидэнэрэй бултанаймнай ехэ баяр болоно. Космонавтнуудай ниидэһэн ябадал Агаарай Флодой хүгжэлтэ дотор саашадаа урагшаа ябаһан алхам мүн болоһон хадань энэ тохёолдолго тон шухала удхатай байна. Советскэ бүхы космонавтнууд алдарта советскэ авиациин зэргэнүүдһээ гараһан байна. Энэ тохёолдоһон ушарые хэрэглэжэ, манай гайхамшагта лётчигуудые, авиациин, самолёт бүтээлгын болон ракетэ бүтээлгын талаар хүдэлмэрилдэг инженернүүдые, технигүүдые, хүдэлмэришэдые, алба хаагшадые энэ дабхар һайндэрөөр халуун зүрхэнһөө амаршалхыемни, совет агаараар ябалгые хүгжөөлгэдэ, манай Эхэ ороной оборонын хүсэ шадалые бэхижүүлгэдэ шэнэ амжалта туйлахыень эдэнэртэ хүсэхыемни зүбшөөгыт!

Замбуулинай совет баатарнууд арадай дундаһаа гараһан, Коммунис партиин хүмүүжүүлһэн хүнүүд, коммунизмын хэрэгтэ хизааргүй үнэн сэхэ хүнүүд мүн. Замбуулинда дэгдэһэн аха дүүнэрэй

(Үргэлжэлэлынь 2-дохи нюурта)

...адай АССР-эй Верховно Соведтэ депутадуудые һунгаһан тухай

МЭДЭЭСЭЛ

...да городой һунгуулиин ...№ 26 округһоо, мүн За-...ой һунгуулиин Үнэгэ-...округһоо ондоо тэээшээ ...путадуудай орондо Буряа-...эй Верховно Соведтэ һун-...ата 1962 оной августын ...

...дай 99,05 процентнь ...бабадаа. Һунгалтада ха-... 99,64 процентнь депу-...дуудай түлөө дуугаа ... табигдаһан кандидадууд олонхи дуу абажа, депутадуудаар һунгагдаба.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй депутадуудаар: Улаан-Үдэ городой һунгуулиин Октябрьска № 26 округто Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо нүхэр **Владимир Георгиевич Бирюков;** Загарайн аймагай һунгуулиин Үнэгэтэйн № 61 округто Буряадай АССР-эй Дотоодын хэрэгүүдэй министр нүхэр **Даша Ринчиндоржиевич Эрдыниев** һунгагдаа.

Республикын колхоз, совхозуудта ургаса хуряалгын ябаса тухай

1962 оной августын 15-най мэдээн

(Түсэбэй дүүргэлтэ процентээр)

Аймагууд, үйлэдбэриин управленинүүд	Таряа хадаланиинь	Силосэй ургамал хуряаһаниинь	Тэрэ тоодо кукуруза хуряаһаниинь	Намарай паар хахалга
Баргажанай	13	21	12	3,7
Кабанскын	2	3	3	4,2
Ахын	—	—	—	—
Прибайкалиин	2	36	14	—
Түнхэнэй	0,2	6	5	14,3
БҮХЫДӨӨ КАБАНСКЫН УПРАВЛЕНИДЭ	6	23	9	8,6
Бэшүүрэй	2	16	7	1
Зэдын	2	39	2	13
Захааминай	—	12	4	—
Хяагтын	2	3	3	—
БҮХЫДӨӨ ХЯАГТЫН УПРАВЛЕНИДЭ	2	17	4	3,6
Яруунын	0,3	17	—	1,9
Хориин	2	28	7	0,6
БҮХЫДӨӨ ХОРИИН УПРАВЛЕНИДЭ	1	22	7	1,3
Загарайн	1	10	1	—
Мухар-Шэбэрэй	1	20	10	3,5
Сэлэнгын	5	13	4	5,1
Тарбагатайн	0,2	21	9	4,4
БҮХЫДӨӨ УЛАН-ҮДЫН УПРАВЛЕНИДЭ	2	16	7	3,6

Республикын колхоз, совхозуудта тэжээл бэлэдхэлгын ябаса тухай

1962 оной августын 15-най мэдээн

(Түсэбэй дүүргэлтэ процентээр)

Аймагууд, үйлэдбэриин управленинүүд	Үбһэ тэжээл бэлэдхэгдэһэниинь	Силос даргаһаниинь
Баргажанай	53	20
Кабанскын	84	25
Ахын	50	—
Прибайкалиин	88	38
Түнхэнэй	86	30
Бүхыдөө Кабанскын управленидэ	57	26
Бэшүүрэй	57	12
Зэдын	24	17
Захааминай	36	21
Хяагтын	51	5
Бүхыдөө Хяагтын управленидэ	41	10
Яруунын	49	21

Аймагууд, үйлэдбэриин управленинүүд	Үбһэ тэжээл бэлэдхэгдэһэниинь	Силос даргаһаниинь
Баунтын	38	—
Хориин	30	38
Бүхыдөө Хориин управленидэ	37	29
Загарайн	60	9
Мухар-Шэбэрэй	79	14
Сэлэнгын	42	15
Тарбагатайн	95	16
Бүхыдөө Улаан-Үдын управленидэ	62	14

Хойто-Байгалай аймагай мэдээн августын 10-найхяараа үлөө.

НҮХЭР Н. С. ХРУЩЕВОЙ ҮГЫН ТҮГЭСХЭЛ

дунда мүнөөдэр манай ороной элдэб национальностьнуудай түлөөлэгшэнэрые —ородые, украинецые болон чувашиие бидэнэрэй харахада тон һонирхолтой байна. Саашадаа космонавтнуудай бүлэ манай олонациональна гүрэнэй арадуудай шэнэ хүбүүд болон басагадаар нэмээгдэхэ байха гэжэ бидэнэр этигэнэбди.

Баатар космонавтнууд коммунистическэ обществын хүнэй һайн һайхан шанартай болонхой хүнүүд—дээдэ зэргын соёл культуратай, сэбэр һайхан сэдьхэл бодолтой, физическэ талаараа шанга хүнүүд мүн болоно. Эхэ орондоо инаг дуратай байлга, ниитынгээ үүргые мэдэһэн ябадал, коммунизмын һайн һайхан үзэл бодол эдэниие иимэ хэрэгтэ зоригжуулна.

Хүндэтэ нүхэдүүд, ханинар!

Манай мүнөөдэрэй баяр ёһолол дээрэ совет эрдэм ухаан эгээн хүндэтэ һуури эзэлхэ ёһоороо эзэлнэ. Алхам бүридөө совет эрдэм ухаан Замбуулиниие түсэбэй ёһоор шэнжэлэн үзэхэ ябадал бэелүүлнэ. Һаалта болодог юумэнүүдые хойно хойноһоонь амжалтатайгаар зайсуулжа, совет эрдэм ухаан байгаалиин нюусые хойно хойноһоонь элирүүлнэ. Замбуулинда саашадаа нэбтэрэн орожо болохо байһаниие харуулхаһаа гадна үни удаан саг соо тэндэ ажаһуужа, хүдэлмэрилжэ болохо байһаниие харуулһан замбуулинай совет онгосонуудай бүлэгөөр ниидэлгэ хадаа манай Эсэгэ ороной эрдэм ухаанай болон техникын шэнэ айхабтар ехэ түйлалта мүн.

Замбуулинда ниидэлгэнүүд хадаа эрдэмтэдэй, конструкторнуудай, инженернүүдэй, технигүүдэй, хүдэлмэришэдэй ехэхэн коллективүүдэй нилээд хүсэл оролдолгын аша үрэ мүн. Тэдэнэрэй зохёон байгуулха сэсэн ухаан бодолоор, зоригтой ажалаар айхабтар хүсэтэ ракетэнүүдшье, хүнэй һанаагаар ябадаг замбуулинай гайхамшагта онгосонуудшье, ямаршье дутамаггүй тодо тоосоонуудые түргэнөөр гаргахадань хүндэ туһалдаг гайхамшагта сэсэн машинануудшье байгуулагдаһан юм. Совет эрдэм ухаанай эдэ илалтануудгүйгөөр, манай ехээр хүгжэнги промышленностьгүйгөөр замбуулинай ниидэлгэнүүдые бэелүүлжэ болохогүй байгаа бшуу.

Байгаалиин эгээн ойроо хүртэшэгүй, эгээн ехэ нюусануудта эрдэмтэдэй улам зүрхэтэйгөөр, гүнзэгыгөөр нэбтэрэн орожо байһан сагай эрдэм ухаанай үзэгдөөгүй һалбаралтын үедэ бидэнэр ажаһуужа байнабди. Манай үедэ эрдэм ухаанай түгэлдэр ехэ хүсэниинь үйлэдбэриин болон мүнөө үеын обществын бүхы ажабайдалай хүгжэлтэдэ улам улам ехээр нүлөөлнэ. Һандаргалтада зорюулагдаһан энэ хүсэн хадаа хүн түрэлтэндэ тоолошогүй ехэ хохидол үзүүлжэ болохо байна. Амгалан ёһоной зохёон байгуулха зорилгоор ашаглагдаһан энэ хүсэн ниитын хүгжэлтые тон ехэ хэмжээтэйгээр түргэдхэжэ шадаха, түргэдхэхэ ёһотойшье байна. Илажа байгаа коммунизмын манай орон дотор эрдэм ухаан тон ехээр хүгжөөгдэнхэй. Совет арад эрдэм ухаанай хүгжэхын, һалбархын тулада хүсэеэшье, зөөриеэшье хайралнагүй.

Замбуулинай орёо оньһон техникэ байгуулһан манай эрдэмтэдые, инженернүүд болон хүдэлмэришэдые манай Эхэ ороной алдар солын түлөө эршэмтэй шанга, бодото зохёон байгуулхы ажалайнь түлөө Советскэ Союзай Коммунистическэ партиин Центральна Комитедэй, ССР Союзай Верховно Соведэй Президиумэй болон Советскэ правительствын үмэнэһөө халуун зүрхэнһөө амаршалхыемни, ехэ, һайн һайхан хэрэгтээ шэнэ амжалтануудые түйлахыень тэдэнэртэ хүсэхыемни зүбшөөгыт.

Газар дээрэхи, мүн замбуулиндахи бүхы һайн һайхан юумые хүн ажалаар, гансал ажалаар байгуулна. Совет хүнэй ажалаар манай орон дотор социализм байгуулагдаа. Хэдэ хэдэн миллион совет хүнүүдэй зохёон байгуулхын ажалаар коммунизмын асари ехэ байшан байгуулагдана. Социализм болон коммунизм гээшэ Замбуулинай дайдые хүн түрэлтэнэй добтолдог, добтолхошье найдамтай космодром мүн.

Замбуулиниие шудалха талаар манай шэнэ амжалтанууд эб найрамдалда дуратай, бодото энэрхы сэдьхэлэй удхатай юм. Буржуазиин бэшээшэд һанаанһаа абажа хэдышье хэлөө һаа, энэ зүйлые һөөргэнь харуулжа шадахагүй.

Эрдэм ухаанай болон техникын һайн хүгжэлтын үедэ бүхы арадууд зол жаргалтай байжа шадаха, эб найрамдалтайгаар ажаһуужа, хангагдангяар байжа шадаха. Энээнэй тулада нэн түрүүндэ газар дэлхэй дээрэ эб найрамдалые бүтэн байлгаха, бэхижүүлхэ хэрэгтэй. Ниитын ажабайдалые социалис үндэһэ һуурида оруулха гээшэ манай бүмбэрсэг дэлхэйн арадуудта эгээн гайхамшагта ехэ зол жаргал болохо гэжэ бидэнэр тоолонобди. Зүгөөр ниитын байгууламжын асуудалнуудые арад бүхэн өөһэдөө шиидхэдэг юм.

Социально-политическэ байгууламжаһаа дулдыдангүйгөөр бүхы гүрэнүүдэй арадууд эб найрамдалые бүтэн байлгаха, бэхижүүлхэ гэжэ оролдоно. Амгалан зэргэ ажаһуулга, эб найрамдалые бүтэн байлга, бэхижүүлгэ хадаа арадуудта ехэ жаргал асарха байна. Арадуудай хүсэл оролдолгонь һандаргалтын зэбсэг байгуулгада бэшэ, харин экономикые хүгжөөлгэдэ, үйлэдбэриин хэрэгсэлнүүдые байгуулгада зорюулагдаха байха. Хюдалгын зэбсэг, һандаргалтын зэбсэг байгуулгада, материальна болон оюун бодолой бүхы үнэтэ зүйлнүүдые байгуулагшад мүн болохо хүнүүдые үгы хэлгэдэ хүнүүдэй айхабтар ехэ хүсэл оролдолгын, тон ехэ гаргашануудай зорюулагдаха ябадалые гаргажа болохогүй.

Бидэнэр эб найрамдалай түлөө шангаар тэмсэнэбди, тэмсэхэшьебди. Тиигэжэ манай зөөри болон хүсые амгалан ёһоной байгуулгада, арадуудай аюулгүй байдалые хангалгада, ажалшадай ажабайдалые һайжаруулгада зорюулхабди.

Эб найрамдал хангахын тулада юун хэрэгтэйб? Энээнэй тулада эб найрамдал бэхижүүлгын арга замуудые гансал манай арадай, манай гүрэнэй, манай правительствын болон социалис оронуудай правительствануудай зүбөөр ойлгохо хэрэг бэшэ байна. Энээниие социализмын дайсадайшье, капитализмын оронуудай правительствануудайшье ойлгохонь хэрэгтэй.

Капиталай гансаараа эзэрхэжэ байһан үнгэрһэн сагые мүнөө ямаршье хүсэн, хархисуудай ямаршье хүсэл оролдолго бусаажа шадахагүй гэжэ социализмын дайсад ойлгохо зэргэтэй. Социалис байгуулалтын илаһан, амжалтатайгаар хүгжэжэ байһан гүрэнүүд дотор энэ байгуулалтые хэншье усадхажа шадахагүй. Түүхын һургаалые хуушан дэлхэйн түлөөлэгшэнэрэй ойлгохо сагынь болоо. Хэрбээ социалистическэ революциин хойто тээхи түрүүшын жэлнүүдтэ Россин дотор империалис гүрэнүүд түрүүшын социалис гүрэниие унагаажа шадаагүй һаань, мүнөө хархисуудай хара бодолнууд бүришье ехээр буруу һүрэхэ болонхой. Советскэ Союз, социализмын оронууд мүнөө үедэ мүнөөнэй техникэтэй, ехээр хүгжэнги экономикотой, промышленностьтой, эрдэм ухаатай, өөрынгөө гүрэниие, бүхы социалистическэ лагериие хамгаалгын мүнөө үеын эгээн һайн зэбсэгтэй.

Бидэнэртэ өөһэдынгөө капиталис гуримые баадхан абхуулхые һэдэхын тулада, заналтаар гү, али дай һүжэрөөлгөөр айлгажа, арадуудые социалис замһаа зайсуулхын тулада һохорнууд, тэнэгүүд лэ байха хэрэгтэй. Хэрбээ империалистическэ лагериин тэнэгүүд өөһэдынгөө эзэрхэг түримхэй һанал бодолые бэелүүлхэ гэжэ һанаашархаа һаань, энэнь капитализмын бэеэ хорлохо зүйл мүн болохо байна. Социализмын оронууд капиталис дэлхэйн заналта хэдэг зөөри хэрэгсэлнүүдтэ адли юумэтэй байхаһаа гадна зэбсэгжэлгын талаар булюушье байна. Тиихэдэ үзэл бодолой талаар бидэнэр хэнһээшье үлүү хүсэтэйбди. Юундэб гэхэдэ манай үзэл сурталые гансал социалис оронуудай арадууд дэмжэнэ бэшэ, марксизм-ленинизмын үзэл суртал бүхы дэлхэйн түрүү хүнүүдэй һанал бодолдо гүнзэгыгөөр нэбтэрэн оронхой байна бшуу.

Хүнүүдэй сүлөөтэйгөөр ажаһуухын тулада, үглөөдэрэйнгөө түлөө һанаагаа зобохогүйн тулада эб найрамдал бэхижүүлхын, уласхоорондын нарин шанга хиналта доро бүгэдэ ниитээрээ буу зэбсэг хуряаха ябадалые түйлахын түлөө бүхы юумые алхам алхамаар хэхэ хэрэгтэй. Буу зэбсэг хуряалга тээшэ хүтэлһэн зам дээрэһээ үшөө абтаагүй байһан бүхы шулуунуудые, үшөө усадхагдаагүй байһан бүхы һаад хэдэг юумэнүүдые абажа хаяха хэрэгтэй.

Нэн түрүүн дэлхэйн хоёрдохи дайнай хойшолонгуудые усадхаха, Германиин эбэй договор баталха шухала. Энэ хадаа дэлхэйн гурбадахи дай һүжэрөөжэ магадгүй, аюултай арсалдаата асуудалнуудые шиидхэхэ талаар һайн үндэһэ һуури боложо үгэхэ байна. Уласхоорондын үшөө шиидхэгдээгүй, ехэ шухала болоһон асуудалнууд юуб гэхэдэ, немецкэ хоёр гүрэнүүдые мэдэрхэ болон тэдэниие нэгэдэмэл нацануудай организациин зэргэдэ баталан абаха; Германиин эбэй договор баталһанай үндэһэ һуури дээрэ Баруун Берлиндэхи оккупационно гуримые усадхаха; Баруун Берлиндэхи НАТО-гай сэрэгэй баазануудые үгы хэхэ, Баруун Берлинһээ баруун гүрэнүүдэй сэрэгүүдые гаргаха ябадал болоно.

Бута сохигдоһон гитлеровскэ Германиин бэээ тушааһан сагһаа хойшо 17 жэлэй гурпа дотор олохон юумэ хубилаа, мүн Баруун Берлиндэ баруун оронуудай сэрэгүүдэй байха эрхэ шалтагаанишье үни хада ондоо удха шанартай болоһон байна. Мүнөө үедэ баруун гүрэнүүдэй сэрэгүүд имагтал НАТО-гай эзэрхэг бүлгэмэй сэрэгүүд болонхой бшуу, тиихэдээ тус сэрэгүүдэй эгээл дайшалхы шударгань баруун Германиин хоро үһөөгөө абахые хүсэгшэдэй хүсэн болоно. Имагтал энээн дээрэһээ Баруун Берлиндэ өөрынгөө сэрэгүүдые байлгахын хойноһоо империалистнууд ехээр хүсэнэ бшуу. Тэдэнэр эб найрамдал бэхижүүлхын, буу зэбсэг хуряахын хойноһоо оролдоногүй, харин шэнэ дайн сэрэгэй хүсэнүүдые суглуулна бшуу.

Дурсагдаһан сэрэгүүд эб найрамдалай түлөө, буу зэбсэг хуряахын түлөө байна гэжэ баруун гүрэнүүдэй түлөөлэгшэнэр элдэб эсээр этигүүлхын хойноһоо оролдоно. Теэд Баруун Берлиндэ оккупационно гурим үлээн орхижо, социалис гүрэнүүдые НАТО-гай сэрэгэй баазануудаар тэдэнэй хүреэлжэ байхадань, дээрэ дурсагдаһан ёһоор этигүүлхэеэ оролдодог ябадал тон таарамжагүй. Эдэ бүгэдэ хадаа эб найрамдалай түлөө бэшэ, харин шэнэ дайн сэрэгтэ бэлэдхэхын түлөө шухала байна бшуу. Тогтоһон социальна политическэ байгуулалтые Баруун Берлиндэ ажаһуугшадай тэрэ заншань үлөөхын түлөө оккупационно сэрэгүүд хэрэгтэй юм гэһэншүүгээр империалистнууд хашхаралдадаг байна. Энэ хадаа шал худал хуурмаг юумэн гээшэ. Юундэб гэхэдэ, Баруун Берлиндэ байгаа байгуулалтада хэншье добтолон эсэргүүсэнэгүй, мүн хэншье тэрээндэ заналта хэнэгүй.

Социальна политическэ байгуулалтые һунган абаха талаар бүхы арадуудай бүрин эрхэтэй байһые мэдэржэ, бусад гүрэнүүдэй дотоодын хэрэгүүдтэ маанадай хамаархаагүй, мүн хамаархадагшьегүй байһан тухайдаа нэгэнтэ бэшэ мэдүүлһэн ба мэдүүлжэшье байнабди. Баруун Берлинэй хүн зоной хүсэжэ байгаа социально-политическэ байгуулалтые өөһэдэйнь һунган абаха хэрэгые хангаха тухай советскэ правительство нэгэнтэ бэшэ мэдүүлһэн байха юм. Теэд Баруун Берлинэй хүн зон дэлхэйн бүхы оронуудтай таарамжатай зохид холбоо харилсаатай байха ёһотой ха юм. Ниитын байгуулалтые Баруун Берлинэй хүн зоной сүлөөтэйгөөр һунган абахын түлөө тусхай арга нүхэсэл мэтээр оккупационно сэрэгүүд байха ёһотой юм гэжэ империалистнууд хэлэдэг. Энээниинь үндэһэ баримтагүй хэрэг гэжэ тоолонобди. Бидэнэр тусхай арга нүхэсэлэй байха ёһотойень зүбшөөнэбди, зүгөөр тус арга нүхэсэл хадаа эбэй договор баталалгаар хангагдаха ёһотой. Хэрбээ энээнэй дутамаг байгаа һаань, нэгэдэмэл нацануудай организациин үмэнэһөө Баруун Берлиндэ сэрэгүүдэй саг зуура байхыень зүбшөөхэ байнабди. Зүгөөр дурсагдаһан арга нүхэсэл хангаха гэһэншүүгээр НАТО-гай эзэрхэг бүлгэмэй сэрэгшэдые тэндэ орхин байлгаха ябадал зүбшөөжэ шадахагүй байнабди. Юуб гэхэдэ, энэ дурсагдаһан бүлгэм хадаа социалис оронуудта эсэргүү дайн сэрэг һүжэрөөхын түлөө байгуулагдаһан байна бшуу.

Бидэ энээниинь зүбшөөхэ аргагүйбди, мүн Германиин эбэй договор баталхын түлөө, энээнэй үндэһэ һуури дээрэ Баруун Берлиндэхи байдал гуримшуулхын түлөө хүсэ шадалаа һуларуулангүй тэмсэхэ байнабди. Энэ хадаа эгээл таатай, эгээл зүб шиидхэбэри байха юм. Энээнэй ашаар дэлхэйн хоёрдохи дайнай хойшолонгуудта эсэс табигдаха.

Хэрбээ энээниие Баруун гүрэнүүдэй ойлгожо үгөөгүй һаань, Германска демократическа республикатай эбэй договор баталжа, дайн сэрэгэй оршон байдал усадхахаһаа ондоо арга манайда байхагүй. Энээнэй аша үрөөр мүн ГДР-эй гол дунда оршожо байдаг Баруун Берлиндэхи оккупационно ёһо гурим усадхагдаха түйлдаа хүрэхэ байна. Энээниие бодото хэрэг дээрэнь бэелүүлхэ гээ һаамнай, империалистнуудай ямаршье заналта аашанууд һаад түбэг ушаруулжа шадахагүй. Дайнай дүүрэһэнэй һүүлээр эбэй договор баталха гээшэ дайнда хабаадаһан бүхы гүрэнүүдэй эрхэнь байхаһаа гадна, мүн уялганьшье болоно бшуу. Манай энхэ тайбанай дурадхал һанамжануудые имагтал ухаагүй тэнэг этэгээдүүд буруушаажа болохо.

Империалистнууд маанадта заналта хэнэ, гэбэшье тэдээнэй заналтанууд эб найрамдалда дуратай оронуудые айлгажа шадахагүй. Империалис оронуудһаа бага бэшэ хүсэтэй, бага бэшэ арга боломжонуудтай оронуудта заналта хэхэ ябадал хадаа имагтал өөрыгөө хюдахые һэдэгшэдэй заналта мүн. Бидэнэр эдэ заналтануудһаа тунхарихагүйбди, харин лэ дэлхэйн хоёрдохи дайнай хойшолонгуудые усадхахын түлөө, социально-политическэ байгуулалтаһаань дулдыдуулангүй, бүхы оронуудай энхэ тайбанаар зэргэ оршон ажамидарха эрхим арга боломжонуудые байгуулха болон бүгэдэниитээрнь буу зэбсэг хуряаха ябадал түйлаха харгы зам сэбэрлэхын түлөө бүхы юумэ хэхэбди.

Һүүлэй үеын дүй дүршэл юу харуулнаб гэхэдэ, хэрбээ бэе бэеынгээ бүхы талые харалсажа, туһалалсан харилсалгын үндэһэ һуури дээрэ уласхоорондын орёо бэрхэ асуудалнуудые шиидхэхэ хүсэлэн бии байбал, иимэ ёһоор туһалалсан харилсалга ехэхэн аша туһатай байха юм. Энээнтэй дашарамдуулан иимэ хоёр жэшээнүүдые дурсаха хүсэлэнтэйб.

Лаостохи событинууд ехэ дайн сэрэг һүжэрөөжэ магадгүй янзатайгаар үни удаан саг соо үргэлжэлжэ байгаа юм. Лаосой асуудалнуудые гуримшуулха талаар, хэнэйшье мэдэһээр, һаяхан һайн үрэ дүнгүүд гуйлагдаа.

Тэрэшэлэн Баруун Ирианай асуудал баһал дайн сэрэг һүжэрөөжэ магадгүйгөөр хурсадажа байгаа юм. Һүүлэй үдэрнүүдтэ Индонези болон Голланди хоёрой хоорондо хэлсээнүүд түйлагдаа. Тэрээнэй ёһоор 1963 оной май һараһаа эхилээд Баруун Ириан хадаа Индонезиин зонхилолгодо ороха юм. Иигэжэ Индонезидэ Голландиин колониальна эзэмдэлгэдэ эсэс табигдаха юм.

Энээнтэй дашарамдуулан Индонезиин президент доктор Сукарные, Баруун Ирианай сүлөөлэгдэһэнтэй, мүн Эхэ орондоо тэрээнэй бусаагдаһантай дашарамдуулан манай хани Индонезиин бүхы арадые амаршалнабди.

Энэ хоёр жэшээ юу баримталан харуулнаб гэхэдэ, уласхоорондын орёо хүндэ асуудалнуудые шэнэ дайн сэрэгээр занажа бэшэ, харин амгалан ёһоор шиидхэхэ шухала, аргатайшье байна. Орёо хүндэ асуудалнуудые иигэжэ шиидхэлгэ эб найрамдалай аша туһада бүрин харюусаха, бүрин зүб арга мүн гэжэ тоолохо зуураа, тэдэниие Советскэ Союз хододоо дэмжэнэн, мүн дэмжэжэшье байна гээшэ.

Мүн иимэрхүү ульгэр жэшээтэйгээр Германиин эбэй договор баталха, Германска демократическа республикые болон Германиин федеративна республикые нэгэдэмэл нацануудай организацида оруулан абаха, сүлөөтэ город Баруун Берлинэй статус тогтоохо асуудалнуудые шиидхэжэ болохо гэжэ тоолонобди. Энэ хадаа эб найрамдал бэхижүүлхэ хэрэгтэ ехэхэн туһа нэмэри боложо үгэхэһөө гадна, бүхы хүн түрэлтэниие һонирхуулжа байгаа гол шухала асуудал — уласхоорондын нарин хиналта доро бүгэдөөрнь буу зэбсэг хуряаха асуудал тушаа хэлсээнүүдые хэхэдэ таатай зохид эрхэ байдал олгожо үгэхэ бшуу.

Уласхоорондын байдал тушаа мүнөөдэр хэлэхэеэ хүсэһэн минии хэдэн ажаглалтанууд иимэл даа.

Хүндэтэ нүхэдүүд, ханинар!

Замбуулиниие шэнжэлхэ болон шудалха талаар туйлаһан манай илалтануудай үндэһэ һууринь юуб гэхэдэ, коммунис байгуулалтада совет арадай туйлаһан амжалтанууд болоно. Имагтал тиимэһээ замбуулинай захагүй дайдые мэдэлдэ абаха зуураа, экономико, эрдэм наука болон культураяа саашадань хүгжөөхэ талаар үдэр бүриингөө хэрэгүүдые мартанагүй бшуубди. Энэмнайшье маанадые баһал баясуулна. КПСС-эй XXII съезд хадаа коммунизмын илан мандахын түлөө агуу ехэ тэмсэлдэ совет хүнүүдые бодхоогоо. Коммунизм байгуулгын программаар зоригжуулагдаһан совет хүнүүд арадай ажахын болон культурын бүхы һалбаринуудта шэнэ шэнэ амжалтануудые түйлана. Манай промышленность болон хүдөө ажахы һайнаар хүгжэнэ.

Замбуулинай манай баатарнуудые хүндэлэн ёһолһон энэ баярай үдэртэй дашарамдуулан, үйлэдбэриингөө түсэб болон социалис уялгануудаа амжалтатайгаар дүүргэжэ байгаа бүхы промышленна предприятинуудай, барилгануудай, колхозууд болон сов[…] коллективүүдые амар[…] мни зүбшөөгыт. Тэд[…] лэ коммунизмын үнд[…] дайшалхы ёһоор даба[…] гаа баатарнууд ха юм[…]

Бидэнэр, нүхэдүүд, […] шагта, шэн баатарш[…] сагта ажаһуунабди. Тү[…] нойнгоо материальна[…] сэдьхэлэй баялигууды[…] хүсэ шадалаараа ар[…] Бүхы арадуудай эб […] дал, ажал, эрхэ сүл[…] эрхэ, ханилал болон з[…] гал гэһэн коммунизмы[…] ехэ ёһо заншалнууды[…] дэлхэй дээрэ илалта т[…] мандуулха үе сагые […] шэн зоригто ажалаар […] лая.

Замбуулиниие шудал[…] лаар Советскэ Союзай […] илалта бүхы түрүү хүн[…] тэниие баясуулна. С[…] правительствын, манай […] тиин Центральна Ком[…] нэрэ дээрэ, мүн алдарт[…] монавтнуудай нэрэ дээ[…] мянган амаршалгануу[…] хой. Гүрэнэй болон нии[…] хы ажал ябуулагшадта[…] дүү партинуудта боло[…] тын бүхы эмхи зургаа[…] наукын ажал ябуула[…] «Восток-3» болон «Во[…] онгосонуудай замбуул[…] ниидэһэнтэй дашарам[…] эльгээһэн амаршалгану[…] түлөө, мүн амаршалга […] гүйшье һаа, маанадтай […] баяраа хубаалдажа бай[…] хы хүнүүдтэ баясхалан[…] жэ байһанаа мэдүүл[…] зүбшөөгыт.

Манай агуу ехэ арада[…] сэхэ хүбүүд — баатар […] навтнууд Андриян Н[…] болон Павел Попович […] ха болтогой.

Манай совет Эхэ оро[…] даха болтогой!

Коммунизм байгуулаг[…] вет арадта алдар соло!

Ленинэй парти — ма[…] рэл коммунис партида […] соло!

Бүхы дэлхэй дээрэ […] рамдал мандаха бо[…]

(Нүхэр Н. С. Хрущев[…] һэн үгэ нэрьемэ, үни[…] альга ташалгануудаар […] бэшэ таһалдаһан байн[…])

Летчик-космонавт П. Р. Попович. ТАСС-ай фотохроника.

ТҮҮХЭДЭ АЛДАРШАХА ҮД[…]

Москвада геройнууд-космонавтнуудые угталга

Внуковһаа Улаан Талмай ошоһон харгы. 1961 оной апрелиин нэгэ үдэрһөө эхилжэ, манай юртэмсын энэ юрын харгы совет хүнүүдэй нээһэн замбуулинай аяншалгые түгэсхэдэг болонхой. Энэ харгы дээрэ замбуулинай тооһон унаһаншье байжа магадгүй?...

Замбуулинда дахинаа совет хүн гараба гэһэн яаралтай мэдээ бүмбэрсэг дэлхэйн телетайпнуудай үгэһэн үдэрһөө хойшо долоон хоног үнгэрбэ. Теэд энэ ямар һайн һайхан долоон хоногууд болоо гээшэб!

Ушар хэрэгүүд үдэрһөө үдэртэ һонирхолтой боложо байгаа. Хоёрдохи үдэрынь бүхы дэлхэй дахин гайхаба: замбуулинда — хоёр хүн!. «Космос-космос» гэһэн радио холбоон байгуулагданхай. Телевизионно дамжуулга газар тээшэ үгтэнэ. Космонавтнар бэе бэеэ харалсан ниидэнэ.

Гурбадахи, дүрбэдэхи үдэр... Замбуулин соогуур ниидэлгэ миллион километрээр хэмжэгдэнэ. Эдэ бүхы ушар хэрэгүүд хүн түрэлтэнэй түүхэдэ түрүүшынхеэ болобо!

Дэлхэйн хүн зон Андриян Николаевые, Павел Поповичые шагнана. Японой электроволнануудай институдай хүдэлмэрилэгшэдэй мэдүүлһэнэй ёһоор, замбуулин соогуур ниидэжэ ябаһан хоёр эхир хүбүүдэй хоолой дүрбэн үдэр соо ниидэлгын туршада эрдэмтэдтэ танигдажа, түрэл болонхой.

Һара тээшэ урилдаанда ородуул найдамтайгаар түрүүлжэ ябана гэжэ Америкэдэ, Европодо бэшээ һэн. Ород хэлые Һарын яаралтайгаар шудалжа байһые харуулһан зурагтайгаар Каирай нэгэ газетэ гараа.

Энэ асари ехэ ушар хэрэгые харуулхын тула […] листнууд гоё һайхан […] дые олоо. Теэд мүнөө[…] гэр сооһоо гаража ерэ[…] хүнүүдэй, шэн габья[…] хүн түрэлтэниие гай[…] эдэ баатарнуудай ерэ[…] хада, дэлхэйн хү[…] гоё һайхан үгэнүүд ү[…] мор байна даа гэжэ […] набди. Теэд зохихо үг[…] хаанаһаа олохоб? Нют[…] нуудаинь хүн зоной […] навтнуудаа угтаһан […] хөөрэхын тула урин […] хан үгэнүүдые хаана[…] хаб? Алдарта ни[…] орохо зууранъ баяр[…] бахардажа, хүн зоной […] шэмээгүй болошоһони[…] үгэнүүдээр бэшэхэб? […] замбуулин руу табих[…] да тээхэнэ космодром […] абяа шэмээгүй болод[…] ги эндэ баяр ёһололо[…] байдал ойр зуура […] байба.

Внуковска аэродром дээр[…]

Внуковска аэродром. Москвагай агаарай үүдэн гэжэ тэрэниие нэрлэдэг юм. Августын 18-да энэ үүдэн космонавтнуудай урда үргэнөөр нээгдэбэ. Москвагайхид геройнуудаа хүндэтэйгөөр угтанад.

Эндэ Москвагай хүн зон олон. Мүн СССР-эй, Россин Федерациин министрнүүд, КПСС-эй Центральна Комитедэй гэшүүд, СССР-эй, РСФСР-эй Верховно Соведэй депутадууд, ниислэлэй, мүн Московско областиин партийна, советскэ организацинуудай хүтэлбэрилэгшэд бии.

Дипломатическа корпусой гэшүүд, совет болон хариин гүрэнүүдэй журналистнууд байлсана.

Нүхэд Г. И. Воронов, А. П. Кириленко, Ф. Р. Козлов, А. Н. Косыгин, А. И. Микоян, Н. В. Подгорный, Д. С. Полянский, Ш. Р. Рашидов, В. В. Щербицкий, П. Н. Демичев, Л. Ф. Ильичёв, А. Н. Шелепин, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшын орлогшонор — Н. Н. Органов, Д. С. Коротченко, Ф. Р. Козлов, М. А. Искендеров, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй түрүүлэгшэнэрэй орлогшонор Н. Г. Игнатов, В. Н. Новиков, К. Н. Руднев, Д. Ф. Устинов, летчик-космонавтнар Ю. А. Гагарин, Г. С. Титов гэгшэд аэродром дээрэ ерэбэ.

Вьетнамай ажалшадай партиин Центральна Комитедэй политбюрогой гэшүүн, Вьетнамай демократическа республикын Национальна суглаанай саг үргэлжын комитедэй түрүүлэгшэ Чьюнг Тинь, ПТВ-гай ЦК-гай политбюрогой гэшүүн ДРВ-гэй премьер-министрын орлогшо Во Нгуен Зиап мүн лэ эндэ байлсаба.

Нүхэд Л. Н. Брежнев, М. А. Суслов, Н. С. Хрущев, болон П. Н. Пономаревой Крымһээ ниидэжэ ерэһэн самолет аэродром дээрэ бууна. Космонавтнуудые угтахаяа мүн Румыниин хүдэлмэришэнэй партиин ЦК-гай нэгэдэхи секретарь, Румыниин Арадай Республикын гүрэнэй Соведэй түрүүлэгшэ Георге Георгиу-Деж, Румыниин Арадай Республикын Министрнүүдэй Соведэй түрүүлэгшэ Ион Георге Маурер, Румыниин хүдэлмэришэнэй партиин ЦК-гай секретарь Киву Стойка, Франциин коммунис партиин ЦК-гай политбюрогой гэшүүн, секретарь Жак Дюкло, Канадын коммунис партиин түрүүлэгшэ Тим Бак, Австриин коммунис партиин т[…] шэ Иоганн Коплениг […] навтнарые угтахаяа […]

Никита Сергеевич […] Леонид Ильич Бреж[…] монавтнарай түрэлхи[…] ю. Никита Сергееви[…] лаевай эхэ — Анна […] натай золгожо таала[…] бэрхэ хүбүүе хүм[…] нэйнь түлөө амаршал[…] Алексеевна баярай […] Никита Сергеевичта[…] лээ хүдэлгэнгеэр […] Н. С. Хрущев Попов[…] — Федосья Касья[…] тэрэнэй аба — Роман […] евичтайород ёһоор […] дахин тааалалдаба. […] навтнарай түрэлхид[…] аха дүүнэрые, Попови[…] ган — Мария Лавре[…] замбуулинда гай[…] илалта түйлагдаһант[…] рамдуулан Никита […] амаршална. Л. И. […] геройнуудай түрэлхид[…] шангаар барисалдана[…]

Н. С. Хрущев, Л. И. […] нев Павел Поповичой […] — зургаа наһатай На[…] хэлэн минутын турша[…] рэлдэбэ.

Космонавтнарай б[…] боложо байна гэжэ […] Сергеевич Юрий Г[…]

(Үргэлжэлэлынь […] нюурта)

БУРЯАД ҮНЭН

2-дохи нюур

1962 оной августын 21.

ТҮҮХЭДЭ АЛДАРШАХА ҮДЭР

(…хэлэл. Эхининь 2-дохи нюурта)

…хэлэнэ. Замбуулин …илаһан шэнэ баатар- …Николаев болон Попо- …мүнөө угтахамнай гэжэ …Сергеевич хөөрэнэ.

…зон байд гээд лэ сагаа … Хоёр часай болоходо …хүхэ агаарта самолёт …на. Тэрээн соо космо- … Андриян Николаев, …Попович ябалсана. Са- …хүндэлэлэй ёһоор ист- …нүүд үдэшэнэ.

…лёт бууна. Тиигээд …тын байшан тээшэ …улаан үнгэтэй ковёр …ой харгын хажууда …на.

…рөөлой үүдээр Андриян …лаев, Павел Попович га- …рэбэ. Угтажа байһан …эй дундаһаа нэрьемэ …ташалган гарана.

…мунис партиин, Совет- …правительствын хүтэлбэ- …шэдэй байһан хүндэлэ- …трибуна тээшэ космонавт- …ошоно. Эндэ Николае- …рэлхид, Поповичой тү- …ба һамганиинь байл-…

…ор Николаев трибуна …гараха зуураа, Эхэ оро- … үгэһэн даалгабари …лэн тухайгаа КПСС-эй … Нэгэдэхи секретарь, …эй Министрнүүдэй Со- …Түрүүлэгшэ Н. С. Хру- …элидхэнэ.

… подполковник Попови- …хэлые радио аэродром …, аэродромһоо га- …бүхы Москва соогуур, …дужам дэлгэр Эхэ орон …най тараана.

…скэ Союзай гүрэнэй …хүгжэм артиллерийскэ …ын хүсэн түгэс абяа- …лэн зэдэлнэ.

…та Сергеевич Хрущев …Николаевые, П. Р. Попо- …эсэгэ ёһоор тэбэрижэ …, гайхамшагта габьяа …найнь түлөө амаршал- … КПСС-эй ЦК-гай …шүмэй бусад гэшүүд …втнартай үнэн зүрхэн- …мэдэшэлсэжэ, амаршал-…

…нь космонавтнар тү- …эйгөө золгоно. Үбгэ- …өөр уһа гүйнэ, мүн ге- …өөһэдөөшье сэдьхэлээ …хэй. Иимэ зол жар- … баяр ёһололой үдэр …дүтэ, эгээн хүндэтэй хү- …дтээ суг байһандаа тэ- …хизааргүй ехэ баяртай-…

… С. Хрущев, Андриян Николаев, Павел Попович, космонавтнарай түрэлхид, Мария Лаврентьевна Попович, парти, правительствын хүтэлбэрилэгшэд ажалшадай түлөөлэгшэд тээшэ ошоно. Москвагайхид нэрьемэ альга ташалгаар тэдэниие угтажа, баяр баясхалангай үгэнүүдые хэлэнэ. Зүг бүхэнһөө тугууд болон баглаа сэсэгүүдээр даллана. Космонавтнар үнэн зүрхэнэй баярые хүргэнэ. Алхалха бүрэз тэдэнэр баглаа сэсэгүүдээр бүрхөөгдэнэ.

Автомашинанууд ерэбэ. Түрүүшээр «ЗИЛ-111» гэжэ автомашина ерээ. Тэрэ баглаа сэсэгүүдээр гоёогдонхой. Тэрээн соо Андриян Николаев, Павел Попович, тэдэнэй түрэлхид, Поповичын һамган һуулсаба. Москвагайхид тэдэндэ сэсэгүүдые бэлэглэнэ.

Хоёрдохи машинадань нүхэд Н. С. Хрущев, Л. И. Брежнев, Жак Дюкло, Георге Георгиу-Деж, Чьюнг Тинь, мүн бусад һууба.

Космонавтнар город тээшэ зорино. Тэндэнь үнинэй хүлеэнхэй. «Хүндэтэ нүхэднай, ерэгты! Манай агууехэ Эхэ ороной ниислэлдэ орогты!» гэжэ бүхы Москвагай хүн зон урина.

Замбуулинай харгы

Внуковска аэропортһоо Улаан талмай хүрэтэр, 33 километрын газарта хүн зон дүүрэнхэй. Тэдэнэр бултадаа космонавтнарые угтажа байна.

«Ерэбэ! Ура» гэһэн абяан гэнтэ гарашаба. Баярай абяанууд космонавтнарай бүхы харгы замдань угтанашье, үдэшэнэшье.

Хүнүүд, хүнүүд, хүнүүд. Мүн улаан тугууд. Октябриин революциин үнгэ — мүнөөдэрэйшье гоё һайхан үнгэ мүн. Улаан бүд дээгүүр лозунгнууд сагаанаар бэшэгдэнхэй: «Совет космонавтнар — Андриян Николаев болон Павел Поповичто нэрэ хүндэ, алдар соло!», «Хүбүүдтээ алдар соло!», «Замбуулиниие дабагша совет арадай шэн габьяа хэтэ мүнхэдөө унтархагүй!»

Хүн зон олон. Хүнэй энэ урасхал соогуур машинанууд удаанаар ябана. Теэд хүнүүдтэ дан түргөөр ябаһан шэнгеэр харагдана.

Автомашинанууд Ломоносовко проспектдэ дүтэлнэ. Тээ саанань Наукын байшан харагдана. Эндэһээ олон мянган оюун бэлигтэй инженернүүд хүмүүжүүлэгдэн гараа. Хүсэтэ совет онгосонуудые замбуулинда табигшадай дунда энэ университедтэ һуража гараһан хүнүүдшье байжа болохо.

Эндэ, Ломоносовко проспектдэ студентнүүд олон. Тэдэнэй хэн нэгэн космонавтикын теоретик, планетэнүүдэй хоорондо ниидэхэ ракетэнүүдые зохёодог конструкторнууд болохонь магадгүй.

«Замбуулинай ахадүүнэрэй» һуугаад ябаһан машина тээшээ хүнүүдэй нюдэд шэглэнэ. Геройнуудтай уулзалга хадуун абахые москвагайхид бүхэн эрмэлзэнэ.

Ленинскэ проспект — манай замбуулинай алдар солын харгы, наукын харгы сэхэ шугам шэнгеэр зурына. Эндэ СССР-эй наукануудай академиин олон тоото институдууд оршодог юм. Эндэ совет космонавтнуудта дали үгэһэн хүнүүд хүдэлдэг. Замбуулинуудай геройнуудай илалта — тэдэнэй илалта мүн.

Гудамжанууд хүн зоноор хаагданхай. Баярай абяанууд гарана.

Бүлэг басагадууд үнгэрнэ.

— Һаяар замбуулин руу эхэнэр хүн ниидэхэ юм,— гэжэ тэдэнэй нэгэн хэлэнэ. — Тиигээл һаа, гайхамшагтай байгаа! Харин гансал эрэшүүлэй ниидэхэнь зохидгүй ха юм.

Геройнуудта баглаа сэсэгүүдээр харгы гаргагданхай. Үйлсэ гудамжануудһаашье, байшангуудай сонхонуудһаашье сэсэгүүд хаягдана. Энэ һайндэртэ Эстониһоо ерэһэн Тайма Тыльга геройнуудта сэсэгүүдые хаяба.

— Эндэ 12 хүн ерээбди,— гэжэ Тайма хөөрэнэ. — Тартын хүдэлмэришэд делегацияа Москва эльгээгээ. Совет арадуудай энэ баяр баясхалангай үдэр бидэнэр Эстонидо дурлагдадаг Балтикын далай шэнги хүхэ үнгэтэй сэсэгые баатар хүбүүдтээ барюулха гээ һэмди.

...Ниислэлэй зүрхэн гэлсэдэг талмайда космонавтнууд дүтэлнэ. Шулуун хүүргэ, Кремлиин түүхэтэ хананууд, улаан үнгэтэй табан хушуунууд харагдана.

«Замбуулинай ахадүүнэрые» Москвагай ажалша зон амаршална.

Һайндэрэйхээр шэмэглэгдэһэн автомашинануудай урда Боровицко үүдэн нээгдэнэ. Кремлиин курантнууд замбуулинай шэнэ шата нээгдэһэниие гурбадахи жэлээ тэмдэглэбэ.

Улаан Талмай һайндэрлэнэ

…Талмай. Замбуулин …дэхынгээ урда тээ …улинай ахадүүнэр» …һэн юм. Мүнөө тэдэ- … нангин газарта илал- …дар солоор бүрхөөг- …хинаа ерэбэ. Замбуу- …харгые дабаһан хүбүү- …мүнөөдэр эндэ, манай …дэлхэй дээгүүр эб най- …, һалбаран хүгжэлтэ …үлжэ байһан улаан … хушуунуудай дэргэдэ, …баясхалантайгаар угта- …һан ушар гүнзэгы удха …тай.

…эн сүүдхын туршада …улинай дайда соогуур … геройнуудай зүрхэ- …тотой суг хамта олон … хүнүүдэй зүрхэнүүд …Улаан Талмай мүнөөдэр олон миллион хүнүүдэй зүрхэнэй сохисые нэгэдүүлээ. Барагдашагүй хүнэй урадхал хүүен зэдэлнэ. Тэдэнэй дээгүүр дүрбэн космонавтнарай портредүүд харагдана, уһанай долгин шэнгеэр улаан тугууд намилзана.

Гэнтэ «ура» гэһэн абяан талмай дээгүүр зэдэлбэ. Гурбан час. Мавзолейн трибунада Андриян Николаев, Павел Попович, Коммунис партиин, Советскэ правительствын хүтэлбэрилэгшэд, космонавтнарай түрэлхид, коммунис болон хүдэлмэришэнэй ахадүү партинуудай хүтэлбэрилэгшэд гарана.

Совет арадай шэнэ, элитэ ехэ илалтада, А. Г. Николаевай, П. Р. Поповичой замбуулин соогуур зэргэ ниидэлгые амжалтатайгаар бэелүүлгэдэ зорюулагдаһан Москвагай ажалшадай түлөөлэгшэдэй митингые КПСС-эй Центральна Комитедэй, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй даалгабаряар КПСС-эй Центральна Комитедэй Президиумэй гэшүүн, КПСС-эй ЦК-гай секретарь Ф. Р. Козлов нээбэ.

Летчик-космонавт Андриян Николаев микрофондо ерэнэ. Талмай дээрэ байһан бүхы хүнүүд сэбэр һайхан бэетэй Николаев тээшэ бүгэдөөрөө харана. Хүн зон хүхюун. Энэ гэһээр эгээн дүтэ, хүндэтэй болоһон хүнэй үгэ хүн бүхэн шагнахань ха юм.

А. Г. Николаевай хэлэһэн үгэ

…дүүд, ханинар! Хүндэтэ …оронойхид! Хүндэтэ Ни… …Сергеевич!

… оронoймнай хүндэтэ …бари дүүргэгдээ — зам… … соогуур зэргэ нии- …хүн түрэлтэнэй түүхэдэ …ынхеэ амжалтатайгаар …гдөө гэжэ энэ үндэр …һаа Коммунис пар- …Советскэ правительства- …нда өөртэтнай, Ни- …Сергеевич, элидхэжэ бай- … золтойб.

…уулиниие ашаглалгада … Союзай амжалтануу- …лаһаниинь гайхалтай …Манай түрэл Коммунис …р ударидагдаһан со- …арадай баатарлигаар …һанай ашаар лэ иимэ …а туйлагдаа.

…Ленинскэ партяар хү- …жэгдэһэн, юрын совет …, өөрынгөө нүхэр Па- …Поповичтой одо мүшэд …шэнэ замуудые гаргал- … тон ехээр омогорхо-…

…жэ тойрон олон үдэрэй … зэргэ ниидэлгэ, …дүдтахи орёо нарин …түхеэрэлгэнүүдэй эр- … ажаллалга, найдамтай … холбоон, хараалагда- …ртаа алгасагүй буул- … бүгэдэ манай арадай юушье хэжэ шадаха байһыень, совет наука, техникын ямар түргөөр хүгжэһыень гэршэлэн харуулна.

«Восток-3» гэжэ замбуулинай онгосо дүрбэн сүүдхэ ниидэхэдээ дэлхэйн бүмбэрсэгые 64 үлүүтэй тойроо. Одон-онгосо 2 миллион 600 мянган километр ниидэжэ, Газарһаа һара хүрэтэрхи зайе 8 дахин шахуу үлүүлээ. Ниидэжэ ябаха үедөө бортовой журналдаа хараһан юумэеэ бэшээб. Суглууһан научна мэдээсэлнүүд наукада, тэрэшэлэн замбуулин тээшэ саашадаа ниидэлгэдэ ехэ һонирхолтой байха бэзэ гэжэ һананаб.

Манай ханинар Юрий Гагарин, Герман Титов замбуулиниие эгээн түрүүлэн шэнжэлжэ эхилһэн, хүнэй ниидээгүй дайдые ашаглажа эхилһэн байха юм. Замбуулиниие ашаглалгын талаар мүнөө үедэ шэнэ шата эхилбэ. Эб найрамдалай, һалбаран хүгжэлтын хэрэгтэ алба хэдэг совет наука замбуулинай дайдаһаа баян мэдээсэлнүүдые абажа байна, шэнэ асари ехэ нээлтэнүүдые хэхын тула үнэтэ мэдээнүүдээр баяжана.

Замбуулин соогуур хоёроороо ниидэхэдээ ямар таатай зохид байһыень, минии замбуулинай дүү Павел Поповичой жолоодожо ябаһан «Восток-4» онгосые хажуудаа харахадаа хэды ехээр баясаһанаа мэдүүлхэнь бэрхэтэй байнал, нүхэдүүд. Нүхэртэйгөө уулзахада хэзээдэшье баясамаар байдаг, замбуулинда уулзахада бүришье зоригжуулмаар. Замбуулинай дайдаар хоёроороо ниидэхэдэ ехэл таатай зохид! Нүхэрэйнгөө хажуудаа ябахадань досоо гэрэл ороһондол боложо, хэрэг ажал урагшатайгаар ябана.

«Восток-3» гэжэ онгосо дүрбэн сүүдхын туршада намда түрэл гэрни болоһон, манай инаг хайрата Эхэ ороной хубинь болоһон байна. Замбуулинда совет түрүүшын коллективэй бии болоһондонь, Совет оронһоо ошожо түрүүшынхеэ нютагайхид болоһондонь Павел Поповичтой сугтаа баясанабди. Ниидэжэ ябаха үедөө бидэнэр инаг хайрата Эхэ оронтойгоо таһаршагүй нягта барисаатай байгаабди. Совет арадай, парти, правительствын хани халуун, нүхэрэй ёһоной дэмжэлгэ манай хүсэ шадалые улам дээшэлүүлээ. Өөрынгөө гүрэн дээгүүр, поли, ой модод дээгүүр, далайнууд болон хаданууд дээгүүр ниидэжэ ябахадаа олон миллион хүнүүд хоёр онгосын ниидэлгые туйлай ехэ анхаралтайгаар адаглан харана гэжэ ойлгожо ябааб, тэдээнэй ехэ талархалые ухаандаа хадуужа ябааб.

Иигэжэ һанахадаа ниидэлгэмнай урагшатайгаар дүүрэхэ гэжэ этигээбди, зоригжообди.

Совет эрдэмтэдэй, инженернүүд, технигүүд болон хүдэлмэришэдэй асари ехэ амжалта туйлаһандань совет хүнүүд омогорхоно, тэдээнэй зохёон байгуулхы оюун ухаатай байһанайнь, эсэшэ сусашагүйгөөр ажаллаһанайнь ашаар шэнэ шэнэ илалтанууд туйлагдана, байгаалиин нюусые бүри һайнаар элирүүлхэдэнь туһална. Хүнэй дуран соо ябадаг замбуулинай гайхамшагта онгосонуудые тэдэнэр бүтээгээ. Ниидэлгынгээ амжалтатайгаар дүүрэхэ байһандань гүрүүшын космонавтнуудтал адляар этигээбди. Совет лётчигууд- космонавтнууд хүсэ ехэтэ техникэ байгуулһан таанална толгойгоо доро дохин, үнэн зүрхэнһөө баясхалан хүргэнэ!

Хүндэтэ ханинар! Олон тоото, эбтэй эетэй совет лётчигууд-космонавтнуудые—манай олонациональна Эхэ ороной үнэн сэхэ хүбүүдые һурган хүмүүжүүлһэнэйнь түлөө Коммунис партиин Центральна Комитедтэ, Советскэ правительствада, Никита Сергеевич Хрущевто эгээл үнэн зүрхэнэй баясхалан хүргэхыемни зүбшөөгыт.

Никита Сергеевич Хрущевой эльгээһэн амаршалгын телеграммануудые, Павел Поповичтой, мүн намтай радио телефоноор хөөрэлдэлгэнь манай сэдьхэл зүрхые доһолуулаа, эршэ хүсыемнай арьбадхаа, илалта туйлаха хэрэгтэмнай зориг нэмээгээ.

Хани халуун, үнэн сэдьхэлэй үгэ хэлэнэйтнай түлөө, бидэ лётчигууд космонавтнуудай газарташье, замбуулиндашье ябахадамнай үдэр бүриин анхарал хандуулһанайтнай түлөө, Никита Сергеевич, Танда үнэн зүрхэнэй баясхалан хүргэнэб.

Эсэгэ ороноо, арадаа алдаршуулхын тула парти, правительствынгаа ямаршье даалгабари дүүргэхээр бэлэн би гэжэ Коммунис партиингаа Центральна Комитедые, Советскэ правительстваяа, Таниие өөрыетнай, хүндэтэ Никита Сергеевич, найдуулнаб.

Хүндэтэ нүхэдүүд! Манай хүсэн түгэс замбуулинай онгосонууд наукын аша туһада, дэлхэй дээрэ эб найрамдал бэхижүүлхэ хэрэгтэ алба хэнэ. Замбуулинда зэргэ ниидэлгэ—капитализмда орходоо социализмын булюу һайн байһыень толотомо һайнаар гэршэлэн харуулба.

КПСС-эй түүхэтэ XXII съездын һүүлээр орон дотор эдэбхи үүсхэлэй ехээр дээшэлһэн ушар, коммунизм байгуулха асари ехэ программын съезд дээрэ баталан абалга Совет ороной шэнэ шэнэ илалтануудые туйлаха ябадалые улам түргэдхэнэ.

Манай Эхэ ороной хүсэ шадалынь улам дээшэлжэ байна. Совет арад гэгээн гэрэлтэ зорилгоёо бэелүүлхын — коммунизм байгуулхын тула бата найдамтайгаар урагшаа дабшана. Коммунизм байгуулгадаа шэнэ шэнэ амжалтануудые туйлаха зорилгоор совет хүнүүдэй хурдан түргөөр урагшаа дабшалтые зогсоохо хүсэн дэлхэй дээрэ байхагүйл.

Хүндэтэ москвагайхид! Совет Агаарай Флодой үдэртэ иимэ мартагдашагүй уулзалга эмхидхэһэнэйтнай түлөө Таанадта үнэн зүрхэнһөө баясхалан хүргэнэб. Социалис оронойнгоо хүсэ шадал бэхижүүлгэдэ туһа нэмэри хэжэ байһандаа бидэнэр, совет космонавтнуудшье, баяртайбди. Манай инаг хайрата Эсэгэ оромнай мандажа, һалбаран бадаржа байг лэ!

Коммунизм байгуулжа байһан, бүхы дэлхэй дээрэ эб найрамдал тогтоохын түлөө эсэшэ сусашагүйгөөр тэмсэжэ байһан агууехэ совет арад мандаха болтогой!

Советскэ Союзай Коммунис парти, Никита Сергеевич Хрущев түрүүтэй тэрээнэй ленинскэ Центральна Комитедтэ хэтын хэтэдэ алдар соло!

(Андриян Николаевай хэлэһэн үгэнүүд үни удаан альга ташалгаар, «ура» гэһэн оло мянган хүнэй абяагаар угтагдаба).

***

Андриян Николаев өөрынгөө нүхэр Павел Поповичто һууряа үгэнэ. «Восток-4» гэжэ замбуулинай онгосын капитанай үгэ шагнахын тула талмай дээрэ дахинаа шэмээгүй болошоно.

Нүхэр П. Р. Поповичой хэлэһэн үгэ

Хүндэтэ нүхэдүүд — эсэгэ оронойхид!

Хүндэтэ ханинар!

Хүндэтэ Никита Сергеевич!

Замбуулинай онгосонуудай түрүүшынхеэ зэргэшэн ниидэлгэдэ хабаадалсаха тон ехэ зол хубитай байнаб. Эхэ оронoймнай даалгабари дүүргэгдээ гэжэ Коммунис партидаа, Советскэ правительствадаа, бүхы совет арадтаа баяртайгаар элидхэнэб. Программаар хараалагдаһан шэнжэлгэнүүд бүрин дүүргэгдээ. «Восток-4» гэжэ онгосоодон, минии хани нүхэр Николаевай жолоодоһон «Восток-3» онгосодол адли, амжалтатайгаар ниидэжэ ерээ.

«Восток-4» гэжэ онгосо замбуулин соогуур 71 час ниидэжэ, манай планетые тойрон 48 үлүүтэй эрьелдэһэн байна. Тиигэжэ 2 миллион километр шахуу зайе дабаад, түрэл совет газар дээрээ бүрин бүтэн буугаа. Сэхыень хэлэхэдэ, ниидэлгэмнай үргэлжэлжэшье болохо байгаа: онгосые залан шэглүүлдэг түхеэрэлгэнүүд, бортовой бүхы приборнууд һайнаар хүдэлөө. Бэемни ехэ һайн байгаа. Өөһэдөөшье һанаад үзыт: программаар хараалагдаһан даалгабаряа дүүргээд, сүлөөтэй сагтаа англи хэлэ, физикэ шудалжа үргэлжэлөөб, өөрынгөө дуратай украин дуушье дуулааб.

Замбуулин соогуур ниидэхэдээ Газар дээрэ байһандал адляар ажаллааб гэжэ хэлээ һаа балай ехэдүүлхэгүй байнаб, харин тэндэхи илгаань юуб гэхэдэ, Газарай татасаһаа гараһан дээрэһээ дэгдэн хөөрэн ябалтай. Бүхөөр унтааб, тиибэшье ажалдаа гээгдээгүйб. Үглөөгүүр, үдэр, үдэшэ эдеэлхээ мартаагүйб. Программаар хараалагдаһан ажалаа хэхэ зуураа, гимнастика хээб, хоорондуурань амарааб.

Минии нүхэд космонавтнууд Юрий Гагарин, Герман Титов гэгшэдэй үнгэрэгшэ жэлдэ эхи табиһан хэрэгые Андриян Николаевтай сугтаа үргэлжэлүүлһэн байнаб. Тиибэшье совет түрүүшын космонавтнуудта орходоо бидэндэ нилээд хүнгэн байгаа гэжэ сэхэ хэлэхэ байнаб. Тэдэнэр тус тустаа замбуулин соогуур ябажа ерээ, харин бидэнэр хоёроороо ябаабди. Нүхэрни хажуудаа гэжэ һанахадаа сэдьхэл һанаамни дүүрэн ябаа. Бидэнэр һанаһанаа хөөрэлдөөбди, хоорондонь дуушье дуулаабди.

Хүнүүдэй һайн һайханаар, зол жаргалтайгаар ажаһуухын тула замбуулинай дайдые ашаглаха, байгаалиин туйлай ехэ хүсэнүүдые шэнжэлхэ хэрэгтэ үшөө нэгэ алхам хэхэ гээшэ манай гол зорилго мүн гэжэ бидэнэр ойлгожо ябааб-ди. Энэ баатарлиг хэрэгүүдтэ хабаадалсааб гэжэ һанахада баясамаар байна. «Восток-4» гэжэ онгосоор замбуулин соогуур ниидэлгэдэмни намда ехэ этигэл найдабари олгоһонойнь түлөө партиин Центральна Комитедтэ, Советскэ правительствада, Танда, хүндэтэ Никита Сергеевич, үнэн зүрхэнһөө баясхалан хүргэнэб.

Замбуулин соогуур ниидэжэ, толотомо, мартагдашагүй үзэгдэлнүүдые харааб. Тэдэ хараһан үзэһэн юумэнүүд тухайгаа бүгэдыень тодорхойгоор хөөрэхэ болоо һаа ехэ саг хэрэгтэй болохо һэн. Тиибэшье минии сэдьхэл зүрхые ехээр хүдэлгэһэн эгээл гол шухала һанал бодол тухай: агууехэ социалис Эхэ ороноороо, манай партяар, совет арадаар ехээр омогорхожо байһан тухайгаа мэдүүлхэ байнаб.

Манай ороной ямар гайхамшагта амжалтануудай туйлаһыень замбуулин соогуур дабшаһан манай онгосонууд эли тодоор гэршэлэн харуулһан байна. Социализм хадаа ракетэнүүдые табилгын талмай мүн, тэндэһээ манай орон хүсэн түгэс онгосонуудаа замбуулинай дайда руу амжалтатайгаар табина гэжэ зүбөөр хэлсэдэг. Замбуулинай онгосонуудһаа гадна мүн ондоошье хүсэн түгэс онгосо манда бии гэжэ нэмээн хэлэхые хүсэнэб, тэрэ онгосо дээрэһээ манай ороной гансашье мүнөөнэй үе саг бэшэ, харин ерээдүйн үе саг, бүхы хүн түрэлтэн тон эли тодоор харагдана. Энэ хүсэн түгэс онгосо — манай партиин Программа мүн. Энэ онгосо манай саг үеын замайнь залуур болонхой. Энэ онгосо дэлхэй дээрэхи ниитын хүгжэлтэдэ угаа ехэ хүсэтэйгөөр нүлөөлнэ.

XXII съезд дээрэ баталан абтаһан манай партиин агуу ехэ түсэбүүдые бодото дээрэнь бэелүүлхын түлөө совет арад эсэшэ сусашагүйгөөр ажаллана. Арадай хүсэ шадалай үрэ дүнгүүдые мүнөө үедэ хаа хаанагүй, тэрэ тоодо замбуулинай хүсэн түгэс онгосонуудые байгуулгадашье хаража болохо юм.

Замбуулинай гайхамшагта онгосонуудые бүтээлгэдэ хабаадалсаһан бүхы хүнүүдтэ, маниие замдамнай бэлдэһэн бүхы хүнүүдтэ, даалгабаринуудаа дүүргэхэдэмнай зохихо арга боломжо олгогшодто үнэн зүрхэнһөө баясхалан хүргөөд, шангаар тэбэринэб!

Мүнөөдэр, Агаарай Флодой үдэр, совет авиацида энхэргэн хүбүүн мэтээр баясхалангаа мэдүүлхэ байһандаа ехэ золтойб, яахадааб гэхэдэ тэрээнэй зэргэдэ летчик боложо гарааб. Энэ нэрээрээ омогорхоноб. Авиацида алба хэһэнэйнгээ һүүлээр лэ замбуулин тээшэ дабшажа болохо юм. Летчик болоходомни туһалһанайнь түлөө, тиигэжэ замбуулинай холын дайда руу зам нээһэнэймни түлөө намда захяа заабари үгэгшэдтөө, багшанартаа ехэ баясхалан хүргэнэб.

Бидэнэр, совет летчигуудкосмонавтнууд, замбуулинай дайда руу ганса гансаараа бэшэ, харин совет арадай, манай социалис Эхэ ороной, Коммунис партиин үмэнэ харюусалгатай байһанаа һайнаар мэдэрһэн эбтэй эетэй, батаар жагсанги коллектив болон нэгэдээд, ниидэнэбди. Коммунистнууд манай эбтэй эетэй нягтаар жагсанги коллективэй зоригжуулагшадынь болонхой. Лётчигууд-космонавтнууд саашадаа ямаршье даалгабари дүүргэхээр бэлэн байнаб гэжэ космонавтнуудай партийна организациин секретарь байһан тула даа манай партиин Центральна Комитедые, Советскэ правительстваяа найдуулнаб.

Нүхэдүүд! Замбуулин дайда руу манай ниидэһэн ниидэлгэнүүд научна уг зорилгонуудтай юм, тиимэһээ бүхы хүн түрэлтэнэй аша туһада зорюулагданхай гэжэ һанахада баясамаар байна. Дэлхэйн арадууд энэ баримтые зүбөөр ойлгожо шадаха байха, яахадааб гэхэдэ, тэдэнэр иимэ жэшээе сасуудхаха аргатай: далайн саана ажаһуудаг эб найрамдалай дайсад дайнда яаралтайгаар бэлдэнэ, замбуулинай дайдые атомна полигон болгохые хүсэнэ.

Хүндэтэ нүхэдүүд!

Бидэнэр ниидэжэ ябаха үедөө Эхэ оронойнгоо, бүхы совет хүнүүдэй саг үргэлжэ анхаралаа хандуулжа байһыень һанаандаа оруулжа ябаабди. Танай эльгээһэн амаршалгын телеграмманууд, хүндэтэ Никита Сергеевич, радиотелефоноор хөөрэлдэхэдөө танай эсэгэ ёһоной үгэнүүд маниие зоригжуулһан, замбуулин соогуур бэрхэшээлтэй ниидэлгэеэ амжалтатайгаар дүүдгэхэдэмнай манда шэнэ хүсэ шадал нэмээһэн байна.

Хүндэтэ Никита Сергеевич, анхарал оролдолго гаргаһанайтнай түлөө Танда үнэн зүрхэнһөө баясхалан хүргэнэб. Хани халуунаар угтаһанайтнай түлөө, хүндэтэ нүхэдүүд — москвагайхид, ехэ баясхалан хүргэнэб!

Эб найрамдалай түшэг тулгуури, хүн түрэлтэнэй гэгээн гэрэл, этигэл найдабари болохо манай агууехэ социалис Эхэ орон мандаха болтогой!

Коммунизм байгуулжа байгаа манай агууехэ совет арад мандаха болтогой!

Советскэ Союзай Коммунис партида, Никита Сергеевич Хрущев түрүүтэй, тэрээнэй ленинскэ Центральна Комитедтэ алдар соло!

(Павел Поповичой хэлэһэн үгэ альга ташалгаар, «ура» гэһэн оло мянган хүнэй абяагаар угтагдана).

Удаань Никита Сергеевич Хрущев микрофондо ерэжэ, үгэ хэлэбэ.

***

Совет хүнүүдэй илалтын хүндэлэлдэ Советскэ Союзай гимнын хүгжэм зэдэлнэ. Трибунада үхибүүд гаража ерэбэ. Мүнөөдэрэй баяр ёһололдо тэдэнэршье хабаадалсанхай. Тэдэнэр космонавтнарта, парти, правительствын хүтэлбэрилэгшэдтэ, геройнуудай түрэлхидтэ сэсэгүүдые бэлэглэнэ.

Трибуна дээрэ дүрбэн космонавтнар — Гагарин, Титов, Николаев, Попович хүтэрэлдөөд байна. Замбуулиниие шэнжэлхэ талаар совет арадай шэнэ элитэ ехэ илалтада зорюулагдаһан демонстраци зүрхэ хүдэлгэмэ хүгжэмэй абяагаар эхилнэ.

— Үльгэр туужые үнэн хэрэг болгохын тула бидэнэр түрөөбди...

Түүхын музей дээгүүр шэнэ космонавтнуудай портредүүдэй хажууда иигэжэ бэшээтэй: «Замбуулиниие илаһан совет эрдэмтэд, конструкторнууд, инженернүүд, технигүүд болон хүдэлмэрилэгшэдтэ алдар соло!».

Эдэ үгэнүүд шамда, совет хүн, зорюулагдана! Совет наукын, бүхы арадай жэшээлэшэгүй габьяада ши, совет хүн, хубитаяа оруулааш.

Улаан Талмай дээрэ ехэ баяр ёһололой оршон байдал тогтонхой. Колоннодо ябаһан хүнүүд космонавтнарай портредүүдтэй зэргэлүүлээд, КПСС-эй Центральна Комитедэй Президиумэй гэшүүдэй портредүүдые дээрэ үргэнэ. Демонстрацида ябаһан хүнүүд замбуулинда илалта туйлагшадта халуун баяр хүргэхэ зуураа, манай Эхэ ороной арадуудые шэнэ амжалтада хүтэлжэ ябаһан Коммунис партида, Советскэ правительствада гүнзэгы ехэ баяр хүргэнэ.

«Бидэнтэй Ильич һайндэрлэжэ байна»— иимэ транспарантнуудые барьяад, Баруун-урдахи районой барилгашад Улаан Талмайда ерэбэ. Демонстрацида хабаадаһан колонно бүхэн агуу ехэ вождиингоо портрет баринхай. 43 жэлэй саада тээ Кремлиин ханын дэргэдэ тэрэнэй юрөөлэй үгэ дуулдаа бэлэй. 1919 ондо майн 1-нэй демонстраци дээрэ Владимир Ильич Ленин эндэ ерэһэн үхибүүд тээшэ заагаад, иигэжэ хэлээ һэн: «Мүнөө болотор манай үхибүүдэй хараха юумые үльгэр шэнгеэр һанадаг байгаа. Теэд мүнөө, нүхэдүүд, манай байгуулһан социалис обществын байшангууд хүсэл һанаан бэшэ гэжэ таанар хаража байнат. Манай үхибүүд энэ байшангые улам оролдосотойгоор байгуулха».

Октябриин түрүүшын илалтануудые туйлаһан хүнүүдэй үхибүүд мүнөө энэ Мавзолейн урдуур гаража байна. Булад шудхагшад болон барилгашад, машинистнууд болон бүд нэхэгшэд — замбуулин дэлхэйдэ ябаһан манай эрэлхэг зоригтой баатарнуудта дали үгэһэн хүнүүд ябана.

Трибунада гаража, хүндэтэй космонавтнартай золгохоёо хүн бүхэн хүсэжэ байһаниинь ойлгосотой. Тиимэһээ баяр хүргэһэн, ажалай илалта туйлаһаниие харуулһан транспарантнуудые тэдэнэр дээрэ үргэнэ. «Трехгорка» гэжэ фабрикын хүдэлмэрилэгшэдэй колонно урдынхидаал адли гоё һайханаар шэмэглэгдэнхэй. Августын 12-то комбинат ажалай гайхамшагта илалта — долоон жэлэй эхилһэнһээ хойшо 830 миллион метр бүд нэхэгдээ гэжэ тэдэнэр элидхэнэ.

Тэдээндэ космонавтнар Николаев Попович хоёр амаршалан даллана. Трехгоркынхид иимэ ехэ илалта туйлажа, космонавтнартай мүрысэжэ эхилээ.

Замоскворечын колоннодо үнинэй большевигүүд үсөөн бэшэ. Эдэнэр, буурал толгой-…

(Түгэсхэлынь 4-дэхи нюурта)

УЛААН ТАЛМАЙ ҺАЙНДЭРЛЭНЭ

(Түгэсхэл. Эхиниинь 2-3-дахи нюурта).

той, омог баяраар дүүрэһэн хүнүүд сагаа өөһэдынхеэрээ тоолодог юм. «Аврора» «Востогой» үндэһэ һуури табяа»— гэжэ тэдэнэр космонавтнарта зорюулһан амаршалга соогоо бэшээ. — Замбуулинда добтолго 45 жэлэй саада тээ эхилээ һэн!».

Улаан Талмай улаан тугуудаар бүрхөөгдэнэ, бүхы союзна республикануудай тугууд намилзана. Мүн иимэ баяр ёһолол бусад хүдөө нютагуудай талмай дээгүүр, Чувашын Шоршелы гэжэ багахан нютагта, Украинын Узин гэжэ городогто, мүн бусад арбаад, зуугаад городуудта боложо, замбуулинай геройнуудые угтажа байна.

«Бүхы юумые ёһотоор, ород ёһоор, совет ёһоор, бүхөөр, һайнаар хэхэбди». Никита Сергеевич Хрущевтой радиотелефоноор хөөрэлдэхэдөө, Павел Поповичой хэлэһэн эдэ үгэнүүдые Пролетарска районуудай ажалшад асарба. «Ород ёһоор хэгдээ!», «Совет ёһоор хэгдээ»! гэжэ олон дахин бэшээтэй. Олон транспарантнуудые харахадаа космонавт-4 гайхангяар энеэнэ.

— Замбуулинай вахтын нэгэ үдэр — түсэбһөө гадуур 1500 кольцо! — гэжэ подшипниково заводой хүдэлмэришэд мэдээсэнэ.

— Дэлхэй дээрэ эгээн һайн электродвигательнууд — манай харюу! — гэжэ ильичевойхид хэлэнэ.

Манай алдарта космонавтнуудта — дэлхэй дээрэ эгээн зүб саг харуулдаг часы! — гэжэ нэгэдэхи часовой заводой хүдэлмэришэд мэдүүлнэ. Тэдэнэр замбуулинда шэнэ илалтын түйлагдаһанай хүндэлэлдэ «Орбита» гэжэ шэнэ часы суглуулжа эхилхэнь.

Оюун ухаанай, тоо бодолгын, зохёон байгуулхы ажал хэрэг хэдэг хүнүүд — эрдэмтэд талмай дээгүүр гарана. Тэдэнэрэй олонхидынь замбуулинай онгосонуудые, гайхамшагта түхеэрэлгэнүүдые байгуулгада хабаадаһан хүнүүд байха. Одо мүшэдтэ харгы гаргаха эгээн хүсэтэй гансал арга бии. Тэрэнэй нэрэ Совет засаг, коммунизм мүн. Тиимэһээ мүнөөдэр хүнүүд гансахан совет наука болон техникын илалтые тэмдэглэнэ бэшэ, харин совет байгуулалтын илалтые, сүлөөтэ ажалай илалтануудые тэмдэглэнэ. Амаршалгын үгэнүүд трибуна тээшэ эльгээгдэнэ:

«Замбуулин манай!».

«Одо мүшэдтэ харгы нээгшэдтэ алдар соло!».

«Замбуулинай ахадүүнэр, амар мэндэ!».

Харюугай үгэнүүд:

«Коммунизм байгуулагшадта алдар соло!».

«Замбуулин дэлхэй—эб найрамдал!».

Өөһэдынгөө шэнэ баатарнуудые харахаяа эндэ олон үхибүүдэй ерэһэниинь миин бэшэ. Мүнөөдэр үхибүүд хэнһээшье дээгүүр—хүнүүдэй мүр дээгүүр һууна. Геройнууд тэдэнние амаршална. Одо мүшэдтэ ошохо харгые ерээдүйдэ гаргаха хүнүүдэй хажуугаар иимэ уряанууд бэшээтэй:

«Огторгой хэтэ мүнхэдөө уужам һаруул байг лэ!»

«Дайн хэрэггүй!».

Улаан Талмай дээрэ боложо байһан һайндэрые бүхы орономнай харана. Хүсэн түгэс ород «ура» олон дахин гарана. Москвагайхид, ниислэлэй айлшад Совет ороной гайхамшагта геройнуудые, манай арадые шэнэ элитэ ехэ илалтада, бүхы дэлхэйе гайхуулһан габьяада асарһан партиие алдаршуулна. Одо мүшэд тээшэ харгы замые түрүүшээр нээһэн совет хүнүүдэй, коммунизм байгуулагшадай һайндэр хоёр час шахуу үргэлжэлөө.

Е. Стишова, Н. Железнов, В. Клименко, П. Косолапов, В. Латов, Б. Лукьянов, А. Петрухин, В. Скугоров, Л. Шевцов, С. Шишков.

(ТАСС-ай тусхай корреспондентнүүд).

Замбуулинай баатарнуудые Кремльдэ угтаба

МОСКВА, августын 18. (ТАСС). КПСС-эй Центральна Комитет, СССР-эй Верховно Соведэй Президиум, СССР-эй Министрнүүдэй Совет Кремлиин Ехэ ордон соо совет наука болон техникын жэшээлэшэгүй габьягай, замбуулин соогуур дэлхэй дээрэ түрүүшынхеэ зэргэ ниидэһэн геройнууд—космонавтнар А. Г. Николаев болон П. Р. Поповичой хүндэлэлдэ уулзалга хэбэ.

КПСС-эй Центральна Комитедэй нэгэдэхи секретарь, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Н. С. Хрущев, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Л. И. Брежнев, партиин, гүрэнэй бусад хүтэлбэрилэгшэд СССР-эй болон РСФСР-эй министрнүүд, гүрэнэй комитедүүдэй түрүүлэгшэнэр, КПСС-эй Центральна Комитедэй гэшүүд болон гэшүүндэ кандидадууд, Советскэ Союзай маршалнууд, наука болон культурын элитэ ажал ябуулагшад, Москвагай предприяти болон барилгануудай новаторнууд уулзалга дээрэ байлсаа. Мүн эндэ хариин оронуудай айлшад байлсаба. Уулзалгын үедэ А. Г. Николаевта, П. Р. Поповичто Советскэ Союзай Геройнуудай нэрэ зэргэ, «СССР-эй лётчик-космонавт» гэһэн нэрэ зэргэ олгохо тухай СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указууд уншагдажа үгтөө.

Л. И. Брежнев геройнуудай алтан медальнуудые, «СССР-эй лётчик-космонавтнууд» гэһэн значогуудые космонавтнарта барюулаа.

Н. С. Хрущев шанда хүртэгшэдэй хүндэлэлдэ духаряа үргөө.

„ДААЛГАБАРИ ДҮҮРГЭГДЭЭ, ГЭРТЭЭ БУСАЖА ЕРЭБЭБДИ"

Космонавтнууд Андриян Николаев, Павел Попович совет хэблэлэй түлөөлэгшэдтэй уулзаба

Волга мүрэнэй эрье дээрэхи городой нэгэ багахан гэртэ космонавтнууд Андриян Николаев, Павел Попович гэгшэд журналистнуудтай уулзаа. Замбуулин дайдынгаа хоёр дүүнэртэй сугларагшадые танилсуулха зуураа, замбуулин руу зам нээһэн Юрий Гагарин «Восток-3», «Восток-4» гэжэ хоёр онгосо-одонуудай замбуулинай дайдаар суг хамта ниидэһэнэй гол дүнгүүд, удха шанар тухайнь сугларагшадта тобшо тэдыгээр хөөрэжэ үгэбэ. Эндэ болоһон хөөрэлдөөн тухай мэдээсэхэдээ, космонавтнуудта табигдаһан асуудалнуудые тэрэл шэгээрнь бэшэнэб. Замбуулин дайдын баатарнуудай өөһэд өөһэдынь харюусаһан үгэнүүдые хэлэһэн янзаарнь бэшэхэеэ оролдобоб.

Асуудал: Эдэ үдэрнүүдтэ газетэнүүдэй, ТАСС-ай, радиогой редакцинууд газар дэлхэйн заха хизаар бүхэнһөө хэдэ мянган бэшэг, телеграммануудые абажа байна. Тэдээн дотороо совет хүнүүд, мүн бусадшье ороной эрхэтэд совет эрдэм наукын амжалтануудаар, танай баатаршалгануудаар баясажа, гайхажа байһан тухайгаа мэдүүлнэ. Тэдэ бэшэгүүдэй эзэдтэ, совет арадта юун тухай дуулгаха, юун тухай хэлэхэ хүсэлтэй байнат?

Николаев: «Восток-3», «Восток-4» гэжэ манай онгосо-одонуудай ниидэлгые бүхы дэлхэй дээрэ гайхамшагта амжалта гэжэ тооложо байһандань Павел Романович бидэ хоёр тон ехэ баяртайбди. Хани халуун амаршалга эльгээжэ байһанайнь түлөө бэшэг, телеграмма эльгээжэ байһан нүхэдтэ баяр баясхалангаа мэдүүлнэбди. Ажал дээрээшье, ажабайдалдаашье амжалта түйлахыень бултандань хүсэнэбди.

Попович: Андриянай хэлэһэн үгэнүүдтэ хамжалсанаб. Амаршалжа байһанайнь түлөө бултандань ехэ баясхалан хүргэнэбди.

Асуудал: Газар дээрээ буумсаараа юун тухай бодожо, ямар мэдэрэлдэ эзэлэгдэжэ байһан тухайгаа хөөрэхыетнай гуйнабди.

Попович: Хэдэн хоногой туршада үгы байһанаа орон нютагтаа бусажа ерэхэдэ хэзээдэшье һайн ааб даа. Буумсаараа юун тухай бодожо, ямараар сэдьхэлээ хүдэлжэ байһан тухайгаа хэлэхэ гэхэдэ, үгэмнайшье хүрэхэгүй янзатай. Булта мэдэжэ байна ха юмта даа: хэдэн хоног соо замбуулинай дайдаар ябаа ха юмбибди. Газар дээрэ буугаад байхадаа: «Хэрэгнай бүтөө!» гэжэ хашхарһанаал мэдэнэб. Баярайнгаа ехэдэ хатарха дурамни хүрэжэ байгаа һэн: даалгабаришье дүүргэгдээ, биднэршье гэртээ бусажа ерээбди гэһэн бодол түрэжэ байһан ааб даа.

Николаев: Зүб лэ хэлэнэ Павел. Зүрхэ сэдьхэлнай баяр баясхалангаар халима байгаа һэн. Бүхы газар дэлхэйгээ таалажа байха дурамни хүрэжэ байха.

Асуудал: Совет газар дайда дээрэтнай эгээн түрүүн хэн угтааб?

Николаев: Хамагай түрүүндэ манииe бэдэрэлгэдэ гараһан врачнуудай нэгэн угтаа. Газарта бууһанайм һүүлээр хэдэхэн минутын үнгэрөөд байхада тэрэ хажуудам бии болоод байгаа һэн. Энхэ элүүрээр бусажа ерэһэндэмни ямар ехээр баярлаа, амаршалаа гээшэб. Тиигэжэ байтарнай мори унаһан казах хүбүүхэн ман тээшэ харайлгажа ябаба. Нүгөө талаһаамнай — дүтэлжэ ябаһан трактор. Хэлэхэшье үгэеэ аарашоод, бүтүүл энеэжэ байгаа хаб. Зохидшье байһан гээшэнь хэлэшэгүй даа.

Асуудал: Онгосо-одон соогоо ябаад та хэнһээ, ямар амаршалгануудые абажа байгаабта?

Николаев: Олон даа, теэд нэгэн тухайнь лэ хөөрэһүү: Газар дэлхэйе дүрбэдэхеэ тойрожо ябахадаа гэнтэ Никита Сергеевич Хрущевой дуу танижархёоб.

Амжалтатайгаар ниидэжэ ябаһаарни амаршалаад, амгалан тайбанаар газар дэлхэйдээ бусажа ерэхыемни хүсөө. Баярлаһанайнгаа ехэдэ бархиржашье байгаа хаб. Бүхы арад зоноймни, партиимни захяа гэжэ мэдэржэ байгааб. Никита Сергеевичын үгэнүүд улам урмашуулжа, зориг дээрэмни зориг, хүсэн дээрэмни хүсэ нэмээгээ. Манда, манай ниидэлгэдэ анхаралтайгаар хандажа, һанаа сэдьхэлээ табижа байһанайнь түлөө Никита Сергеевичтэ үшөө дахин баясхалан хүргэнэб.

Асуудал: Газар дэлхэйе хэдыдэхеэ тойрожо ябаһанаа эгээ һайнаар һананат?

Николаев: Дабшаха замдаа гараад, эгээ түрүүшынгээ тойролгые ааб даа. Тиихэдэ дүрбэдэхеэ тойрожо ябахадамни Никита Сергеевич амаршалжа, гэнтэ баясаһан тухайгаа хэлээ һэм. Тиигээд арбан долоодохёо тойрожо ябахадамни Павел Романович нүхэрни замай хани болоо. Тиихэлээрэньшье замбуулин дайдадамнай хүхюун болошоо һэн ааб даа. Хоёр болошобобди. Зай тиихэдэ замбуулинай дайдаар дүрбэн үдэрэй туршада аяншалаад, 64-дэхеэ тойрожо ябахадаа «Восток-3» гэжэ онгосо-одоноойнгоо доошоо орожо захалһыень мартахаар бэшэ ааб даа. Ниидэлгымнай түгэсхэл дүтэлжэ, доошоо орожо захалбабди. Доошоо орохо замдаа һайн ябажа, амгалан тайбанаар бусажа ерэһыемнай хаража байна ха юмта даа.

Асуудал: Замбуулинай онгосо-одонуудай ниидэһэнэй хүндэлэлдэ манай ороной олон тоото предприятинуудай коллективүүд ажалай вахтада жагсаа. Тэдэ коллективүүдтэ юун тухай хэлэхэ хүсэлтэй байнат?

Попович: Манай гайхамшагта ороной аша түһын тулада ажал дээрээ бүри ехэ амжалта түйлахыень хамагай түрүүн хүсэнэб. Мүн тэдэ хүнүүдтэ хамаг бүхы сэдьхэлһээ һайн һайханиие хүсэнэбди. Би энэ өөрынгөөшье, Андриян Григорьевичыншье һанамжые хэлэнэб.

Асуудал: Ойрохи хамаата, түрэл дүтэ хүнүүдтээ юу дуулгаха хүсэлтэй байнат?

Николаев: Мэнэ һаяхан эжытээ, Зина эгэшэтээ, аха, дүү Иван Петр хоёртоёо телефоноор хөөрэлдөө һэм. Замбуулин соогуур амжалтатай һайнаар ниидэжэ ерэһэндэмни ехээр баярлажа байна. Эжынгээ бэеын энхэ элүүр тухай асуугаад, һанаагаа бү зобо гэжэ хэлээб. Мүнөө Москвада ерэнхэй, мэнэ иигээд уулзахабди. Хайрата эжымни, ямараар таалаха гээшэбиб, шамаяа. Үрэ хүүгэдээ хүн болгожо табиһан эхэһээ үнэтэй сэнтэй хүн дэлхэй дээрэ байха аал, хүндэ.

Попович: Бишье баһал тэсэнгүй, хани нүхэртөө, басаган Наташахандаа хонходоо гээшэб. Булта һайн байһандань баяртайб. Мүн эхэ, эсэгэ хоёртоёошье хөөрэлдэжэ үрдээб. Телефоноор хөөрэлдэжэ байхадаа эжымни бархиржа, баярлаһандаа бархиржа байгаа. Мүн Андрияндал адли гэр бүлэнэрөөрөө ниислэл хотодоо уулзахабди.

Асуудал: Замбуулинда ябаад юу хэжэ, яажа ябаһан тухайгаа хөөрыт.

Николаев: Ажал гэхэ юм болоо һаа, манай хүдэлмэри тушаа тусхай программа зохёогдоһониинь мэдээжэ. Газар дэлхэй дээрээл адли, ажаллаха сагтаа ажаллаад, амарха сагтаа амараад ябаабди. Программынгаа ёһоор унтаад, һүүлээрнь шэнжэлгын хүдэлмэри хээд, газар дэлхэйтээ хөөрэлдөөд, ханынгаа журналда тэмдэглэл хээд ябажа байгаалди даа. Амархашье саг байгаа. Тобшоор хэлэхэдэ, газар дээрэ, гэртээ байһандал адляар ажаллажа, амаржа ябаабди гэжэ үшөө дахин хэлэнэб.

Попович: Манай урда эгээ шухала ямар зорилго байгааб гэхэдэ, эрдэмтэд, конструкторнуудайнгаа замбуулин шэнжэлэлгын олон шухала шухала асуудалнуудые амжалтатайгаар шиидхэхэдэнь туһалхын тулада замбуулинай захагүй дайдын байдал тухай шухала хэрэгтэй шэнжэлэлгын элдэб баримта, зүйлнүүдые эгээл ехээр, шадаал һаа, ехээр суглуулжа ерэхэ зорилготой байгаабди. Гараа хабсараад, сүлөөтэйхэн һуугаагүйбди гэжэ сэхэеэ хэлэхэ байнаб. Амаржа байһан сагууд тухайгаа хэдэн үгэ хэлэхээр байна. Нэгэ үедөө Андриян бидэ хоёр суг хамта дуушье дуулажа ябабабди. Бэшэлгэн, уншалганшье ехэ байгаа.

Асуудал: «Восток-3», «Восток-4» гэжэ замбуулинай онгосо-одонууд тухай юу хэлэхэ байнат?

Попович: Манай гайхамшагта онгосо-одонуудай ямараар хүдэлжэ ябаһан тухай ТАСС-ай мэдээсэлнүүд соо тодорхойгоор хэлэгдэһэн байха. Тэрээн дээрэ юу нэмээлтэйб? Эдэ онгосо-одонууд хадаа манай наука, техникын эгээл гайхамшагта, асари ехэ түйлалтань гээшэ. Тэдэнэй бүхы түхеэрэлтэнүүд гайхалтай һайнаар хүдэлжэ байгаа. Эдэ онгосо-одонуудые байгуулагшадта, эрдэмтэдтэ, конструкторнуудта, тэдэнэй һанаһан, зохёоһониие бэелүүлһэн хүдэлмэришэн ангида манай замбуулинай баясхалан хүргэнэбди.

Николаев: Павелай хэлээшэ тон зүб. Эдэ онгосо-одонууд манай мүнөө үеын гайхамшагта зүйл мүн. Эдэ манай зосоонь ябаһан онгосо-одонууд хадаа амжалтатайгаар ниидээд, газар дэлхэйдээ бусажа ерэхэ, замбуулинай захагүй дайда тухай шэнэ шэнэ, шэнжэлэлгын шухала удха шанартай мэдээ, баримтануудые суглуулжа ерэхэ арга олгоо.

Асуудал: Танай һанахада, «Восток-3», «Восток-4» гэжэ онгосо-одонуудай суг хамтадаа ниидэһэн ушар замбуулинай дайдые шэнжэлхэ хэрэгтэ ямар туһа нэмэри хүргөө гээшэб?

Николаев: Замбуулинай дайдые шэнжэлһэн дэлхэйн түүхэдэ газар дэлхэйе тойроод, хоорондоо тон дүтэхэнөөр замбуулинай хоёр онгосо-одонуудай ниидэжэ ябаһан ушар үшөө байгаадүй гэжэ тон түрүүндэ хэлэхэ хэрэгтэй. Тобшо тэдыгээр хэлэхэ болоо һаа, энэ манай хамтын ниидэлгэ эрдэмтэдтэ, конструкторнуудта, бидэнэр космонавтнуудта тон ехэ, тоншье ехэ юумэ үгөө. Энэ амжалтымнай саашанхи удха шанарынь тон ехэ. Энээн тухай мэргэжэлтэд дэлгэрэнгыгээр хэлэхэ бэзэ.

Асуудал: Ниидэжэ ябаад, үндэр дээрэһээ юу хараабта?

Николаев: Хараһан һонин юумэнүүд олон лэ байгаа гээшэ, доромнай газар дэлхэйн бүхы түбинүүд зуралзаад лэ гаража байха юм. Олон тоото городууд харагдажа, илангаяа һүниин сагта электрын галнууд яларжа байба. Мүн хада уулануд, уһа мүрэнүүд, далайнууд обёорогдожо байгаа.

Асуудал: Доошоо бууха тухай захиралта абаад байхалаа бэе бэедээ ямар мэдээсэлнүүдые хүргэлсөөбта?

Попович: Андриян Григорьевичтоо би: «Юуншье болохогүй, булта эрхимээр дүүрэхэ. Замдаа һайн ябахыешни хүсэнэб!» гэбэб.

Николаев: Бишье нүхэртөө нөөхил хэлэдэгээ: «Павел, нам, нам, үшөө дахин нам. Хуул һайн байха» гэжэ хэлээ һэм.

Асуудал: Һара ямараар харагдааб?

Попович: Энэ талаар ... тай байгаабди. Герман С... най хадуур шэнгеэр һа... гараад байхыень хараа ... Харин манай урда һара ... хэреэн зангаараа гаража ... дээрэһээ хараһанда адли ... шэнгеэр бэшэ, харин хоо... үлгөөтэй мүнсэгэр бүмбэг... харагдахадал гээ.

Асуудал: «Восток-3», ... гэжэ онгосо-одонуудай ам... гаар ниидэһэн тушаа КП... гэй, СССР-эй Верховно Со... зидиумэй, СССР-эй Мин... Соведэй гаргаһан докуме... эрдэм наукын хамаг бүхы ... нууд хүн зоной аша тү... хэрэглэгдэхэ ёһотой гэһэ... хэлэгдэнэ. Энээн тушаа та... байнат?

Николаев: Ойлгосотой. Х... да болохо. Манай газар д... хы хүнүүдтэл адляар бид... наукын түйлалтанууд оло... хүгжэлтэдэ туһалһай, га... дээрэ булта хүнүүд һай... һууһай гэжэ һанажа, сэд... дагбди. Замбуулинай д... амгалан тайбан байлалай, ... жаргалтай һайхан байда... аша туһаяа үзүүлхэ ёһото...

Попович: Андриян Гри... хэлээшые бүримүһэн зүйш... зар дэлхэй шадарай замбуу... да арюун һайхан байха, ... хэй дээрэ ажамидаралай ... сэсэглэхын тулада хүн ... туһаяа үзүүлхэ ёһотой.

* * *

Энээгээр космонавтнуу... залга дүүрэбэ. Мантай ... найнь түлөө баясхалан ... Космонавтнууд шэнэ аян ... хеэржэ байна. Баяр бая... һүр жабхалантай уулза... бэлдэжэ байһан Эхэ оронойн... лэл хотодо ошохо замдаа ... байнхай.

А. РО...
ТАСС-ай тусхай ...

Хилын саанаһа

Эли тодо, үнэн сэхэ үгэ

СОФИ, августын 18. ТАСС-ай корреспондент К. Орлова иигэжэ дамжуулна:

Советскэ баатар-космонавтнууд Андриян Николаев болон Павел Поповичые Внуковска аэродром дээрэ угталга, тэрэшэлэн Улаан талмай дээрэ болоһон ниислэлэй ажалшадай баярай митинг тухай репортажай Советскэ Союзһаа дамжуулагдахада, Болгариин бүхы радиостанцинууд тэрэниие дам саашань дамжуулаа. Энээниие Болгариин арад ехэ баяртайгаар шагнаа.

«Аха дүү совет арадай алдарта хүбүүд, замбуулинай баатарнууд Андриян Николаевай, Павел Поповичой согтой хүхюутэйгээр дуу гарахые шагнахада ехэ аятай, баясхалантай байгаа. Советскэ Союзай ленинскэ Коммунис партяар хүмүүжүүлэгдэһэн эдэ хүнүүд өөһэдынгөө эрэлхэг зоригоор, баатаршалгаар бүхы дэлхэйн арад зониие баясуулаа»—гэжэ Болгариин мэдээжэ эрдэмтэ, Болгариин научна хүдэлмэрилэгшэдэй союзай түрүүлэгшэ, академик М. Димитров хэлээ.

Москва городой Улаан талмай дээрэ болоһон ажалшадай митинг дээрэ Н. С. Хрущевой хэлэһэн үгэ минии сэдьхэл ехээр хүдэлгөө. Энэ хадаа эб найрамдалай, оюун ухаанай, научна дэбжэлтын илан мандаха байһанда лаб үнэншэхөөр, эли тодо үгэ болоно гэжэ тэрэ хэлээ.

Совет хүнүүдтэй хамта

БЕРЛИН, августын 18. (ТАСС). «Замбуулинай баатарнуудые москвагайхид угтана» гэһэн сэдьхэл хүдэлгэмэ дамжуулгые ГДР-эй эрхэтэд мүнөөдэр телевиденеэр хараа. Замбуулинай дайда соогуур үзэгдөөгүй удаан саг соо нэгэн доро зэргэ ниидэһэнэйнь һүүлээр, Внуковска аэродром дээрэ гайхамшагта космонавтнуудые совет ороной ниислэлэй угаа ехэ баяр баясхалантайгаар, хани халуунаар угтаһые хэдэн миллион немецүүд телевиденеэр хараа.

Энэ түүхэтэ телевизионно дамжуулгые телевизорнүүдэй тодхогдоһон предприятинуудта олон хүдэлмэришэд хараха аргатай байгаа. Андриян Николаевай, Павел Поповичой баатаршалгаар немец ажалшад угаа ехээр баясана. Бүхы социалис лагериин аша туһада зорюулан совет хүнүүдэй хэһэн ажалаар космонавтнуудай энэ үзэгдөөгүй ехэ ниидэлгэ бэлэдхэгдээ гэжэ тэдэнэр хэлэнэ гээд ГДР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын дэргэдэхи хэблэлэй зурагаанай хүтэлбэрилэгшын орлогшо Юрген Нит мэдүүлээ.

Индонезиин дурадхалаар

ГААГА, августын 17. (ТАСС). Голландиин гадаадын хэрэгүүдэй министерствын түлөөлэгшэ иигэжэ мэдээсээ. 1960 оной августын 17-до таһалдуулагдаһан дипломатическа харилсаагаа һэргээхэ тухай Голландии Индонези хоёр го... үгэеэ ойлголсоо.

Дипломатическа ха... гаа һэргээхэ тухай ... лые Индонезиин тала... Йоркдо голландско-... зийскэ хэлсээнэй боло... ха үедэ оруулһан бай...

Договор хүсэндөө оробо

ДЕЛИ, августын 17. (ТАСС). Францийн колонинууд байһан Пондишери, Карикал, Маэ болон Янаон Индидэ дамжуулан үгтэхэ болоо. Индиһээ булимтаран абтаһан эдэ газар нютагуудые хуулита эзэндэнь — Индиин арадта дамжуулан үгэхэ тухай договорые удаан саг соо унжагайрһанайнгаа һүүлээр энэ оной июлиин 27-до Францийн Национальна суглаан эсэслэн батална. Теэд Францийн эдэ колонинуудые дамжуулан үгэхэ тухай договорто Индиин болон Францийн правительствануудай зүгһөө 1956 оной майда гар табигдаһан болобошье, «дотоодын политическэ шалтагаа... урдаа баряад» тус ... бэелүүлгые Францийн... гаархид зургаан жэл... соо унжагайруулһан ...

Эдэ газар нютагууд... диин Республикатай ... таар нэгэдүүлхэ тух... лиин проектые Индиин... мент һаяын саг соо ... хэлсэхэ байна. Эдэ га... тагуудай эгээн ехэнь ... Пондишери Индиин зү... лын эрье дээрэ Мадра... оршодог юм. По... 300.000 хүн зонтой. Эн... зон гол түлэб хүдөө ... эрхилдэг, загаһа агна... ха юм.

АЙЛШАДТАА ГУРБАН БҮМБЭГЭ...

— Манай айлшад— Барнаул городой футболистнуудай команда мүнөө дээрээ 26 очкотой болоод, гурбадахи һуури буляалдажа ябанхай. Эдэ энэ жэлдэ илангаяа һайнаар наадажа, Федерациин табадахи зонын командануудай дунда шалгараа.

— Мүнөө эдэнэр аяар 42 бүмбэгэ орууланхай,—гэжэ Улаан-Үдын футболистнуудай командын тренер А. В. Ноль айлшадайнгаа шадамар бэрхээр наададагые зүб лэ магтана. Теэд амжалтын хажуугаар баһа алдаха гэжэ байдаг ха юм. Тэрээндэл адли барнаулайхид Шэтын «Забайкалец» командатай августын 12-то наадахадаа 2:3 тоотойгоор гэнтэ шүүгдэшэһэн байгаа.

Үнгэрһэн үе соо манай Улаан-Үдын команда хэр зэргэ урагшаа дабшаа юм ааб гээд хараад үзэе. Буряадай АССР-эй 25 жэлэй ойн нэрэмжэтэ стадион дээрэ үнгэргэһэн хоёр уулзалгадаа бирагүй байдалда орожо, хоюуландань тэнсэһэн байгаа. Тиигэжэ Шэтын, Комсомольск-на-Амуре городуудай командануудта хүсэгдэжэ, гурбуулан аб адлихан—15-аад очкотой болоод ябана.

Зоно соогоо шадамар бэрхээр наадажа ябаһан Барнаулай командатай улаан-үдынхид хэрээр наадагша ааб?

Наадан эхилһээр оройдоо хэдэхэн минута боложо ябана. Айлшадайнгаа дамжуулһан бүмбэгэ шадамараар буляажа абаһан «Байкал» командын добтологшод урагшаа харайлдажа, айлшадайнгаа воротада дүтэлжэ ерэбэ. Энэ үедэ бүмбэгын урдаһаа гүйжэ гараһан айлшадай вратарь Маринушкин эршэтэйхэнээр сохигдоһон бүмбэгэ барижа шадангүй алдажа, Улаан-Үдын командынхид углууһаа бүмбэгэ сохихо эрхэ олоно. Энээнииень дамжуулһан Ершов Гавриловтаа үгэжэрхибэ. Дээгүүр ерэһэн энэ бүмбэгын урдаһаа һүрэлдэһэн айлшадай вратарь, хамгаалагшад тэрээндээ хүрэнгүй алдаба. Тэдэнэй тээ наанахаҥа ябаһан Гаврилов бүмбэгэ гоёхоноор толгойгоороо залан Поздоровкиндо дамжуулжархиба. Юрий тэрэнээ абан сасуугаа сэхэ ворота руу ябуулжархиба. Тиигэжэ наадан эхилһээр табахан минутын үнгэрөөд байхада түрүүшын бүмбэгэ айлшадта бэлэглэгдэшэбэ.

Хоёр командын футболистнууд наадандаа халажа, шанга шанга тулалдаан алишье командын воротагай дэргэдэ болоно. Бэрхээр наададаг айлшадаймнай футболистнууд бүмбэгэ дамжуулалсахадаа гоё һайханаар, шадамараар наадана. Наадан... най түрүүшын хахадай дүүрэхын тэндэ улаан-үдынхид дахин добтолжо, айлшадаа мэгдүүлнэ. Талмайн баруун талаһаа дамжуулагдаһан бүмбэгэ сохиһон Поздоровкин воротагай штанг тудажархиба. Энэ бүмбэгын урдаһаа харайһан Игорь Ершов ябууд дундаа этэршэхэдээ, хоёрдохи бүмбэгэ бэлэглэбэ...

Наааданай хоёрдохи хахадай эхилхэтэй зэргэ «Байкал» командынхид бүри эршэ зоригтойгоор добтолжо мэдэбэ. Тиигэжэ хэдэн удаа воротада добтолһонойнгоо һүүлээр үшөө нэгэ бүмбэгэ айлшадай ворота руу оруулжархёо. Харюугай бүмбэгэ бэлэглэхээр оролдоһон айлшадай футболистнууд хамаг хүсэ шадалаа элсүүлжэ, улаан-үдынхидэй воротагай дэргэдэ аюултайхан байдал тохёолдуулна. Нэгэ тиимэ добтолгын болоходо «Байкал» командынхидай нэгэниинь бүмбэгэеэ гараараа дайража, 11 метрын ялын бүмбэгэ сохюулха болобо. Тиигэжэ һонирхолтой энэ наадаяа Улаан-Үдын командынхид 3:1 тоотойгоор шүүжэ, хоёр очко өөһэдтөө бэшүүлбэ.

Энэ наадан һүүлээр «Байкал» команда баруун зүг руу ээлжээтэ наадаяа үнгэргэхөөр аян замдаа мордобо. Августын 23-да Красноярскын, августын 28-да Томскын, сентябриин 2-то Эрхүүгэй футболистнуудтай наадаха юм. Тэрэнэй удаа Алас Дурнэ зүгэй —Владивосток, Хабаровск, Комсомольск-на-Амуре, Благовещенск городуудай командануудманай город ерэхээр хүлеэгдэнэ.

Т. Б...аин.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: айлшадай воротагай дэргэдэ.

Л. Хайдуровай фото.

Баруун Ириан

(Тайлбари)

Баруун Ириан хадаа Номгон далай дээрэхи Шэнэ Гвиней гэжэ (дэлхэйн эгээн ехэ аралнуудай нэгэн, Гренландиин удаа ородог) аралай баруун талын хуби болоно. Энэ хубииень Зүүн-Урда Азида Ириан гэжэ нэрлэдэг юм. XVIII—XIX зуун жэлдэ аралай баруун талын хубиие голландиинхид эзэлэн абажа, өөрынгөө колони болгоһон байгаа.

Баруун Ириан 412,8 мянган дүрбэлжэн километр газартай, 700 мянга шахуу хүн зонтой юм. Энэ район ашагта малтамалнуудаар баян, Азиие Австралитай холбодог далайн зам энээгүүр гарадаг юм.

Дэлхэйн хоёрдохи дайнай урда тээ Баруун Ириан Голландиин колони бологшо Нидерландска Индидэ провинцинь боложо ородог байгаа. Индонезиин бэеэ даанхай байдалтай болоһон тухай деклараци 1945 оной августда соносхогдоо һэн. Тэрэнэй ёһоор бүхы Нидерландска И... рэ тоодо Баруун Ир... донезидэ хамаадаха ... байгаа. Энэ баримтые ... ди түрүүшээр мэдэрд... гаа, гэбэшье 1952 он... ландиин конституци... лалта оруулагдажа, ... Ириан Нидерландска ... ствын колонинуудай ... жэ тоологдоһон байха...

Индонезиин Респу... нэгэдэхэ тухай Баруу... най хүн зон эрилтэ х...

Баруун Ириан тух... далаар Голландиин бо... донезиин хоорондо 19... эхилһэн хэлсээн (заб... байгаа) 1962 оной ... 15-да хэлсээ баталал... гэсхэгдэбэ. Энэ х... ёһоор Баруун Ириан ... октябриин 1-һээ ООН... хиргаанда үгтөөд, 196... майн нэгэнһээ Индоне... хиргаанда орохо юм.

Редакторай орлогшо М. Н. НИМАЕВ.

БУРЯАД ҮНЭН

4-дэхи нюур

1962 оной августын 21.

Манай адрес, телефону...

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Улан-Удэ, ул. Ленина, 26. Т... **ФОНЫ РЕДАКЦИИ:** редактора — 46-32, зам. редакто... 32-74, ответ. секретаря — 27-37, отделов партийной жиз... пропаганды — 24-74, сельского хозяйства и советского с... тельства — 47-59, промышленности, транспорта, информ... 35-14, культуры, литературы и искусства — 34-05, ... и рабселькоров — 40-49, отдел переводов и коррект... —35-95, бухгалтерия —37-32. Для междугоро... переговоров — 16.

Гор. Улан-Удэ, типография Министерства ку... Бурятской АССР.

Н00955 Зак. № 3...